

Nondik eta nola sor energia (eta III)

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA 8 PEZETA

ETA NONDIK SOLUZIOA?

Aurreko bietan zerbait esan dugu geure eguneroko bizitzan daramagun jokuaz. Oso axolakabeak garela, alegia. Arrazoi batzuk ere aipatu genituen. Gaurkoan irtenbideak, soluzioak nondik joan behar luketen edo guk nola ikusten ditugun adierazten saiatuko gara.

ETA NONDIK SOLUZIOA?

Gauza bat da nabaria: munduan gero eta jende bizi gara. Jateko, ibiltzeko, bizitokitako, gero eta behar handiagoa eta gaia gero eta urriago, gutiago. Geroak, geroak gizarteaz axolarik badugu beste era bateko jokabidetan sartu beharko dugu.

Gizartean dugun arazorik handienetako bat jendetzarena da, demografiarena. Mundu osoaren mailan zaindu beharko da jendetza; Lurreko ondasunak neurri bat baldin badu, hala beharko du jendetzak ere. Hitz batetan, jaiotzak neurtu beharko dira. (Ez dut nola esan, bainan "Hamar seme-alaba izateko modurik badut eta, hamar edukiko ditut" alde batetara uzten hasi behar dugu, gizarte ikusmenarekin jokatu nahi badugu behintunt).

...Biharke plangintza gaur dago egin beharra. "Bihar" hori irixten, gehiagorentzat gairik badago, plangintza berri bat eginen dute. Baina, gaur, alderantziz bizi gaituzu.

...Ekologo ikuspenak herrialdeak egin behar dela dio plangintza hori; herrialde bakoitzari ahal den etekin handiena eta egokiena kenduaz. Herrialdeak orekan edo ekilibrioan bizi dituzela beren bizimunduan. Poblazio estableak eskatzen ditu honek. Gaur bertan Europa-batua, besten bizkarretik gehiegi bizitzegatik, hor dabil kinka hertsuan.

Gure industriak gauza asko egitetik gauza on eta iraunkorrak egin hasi beharko du.

...Handi izateko gai garela erakutsi diogu ilargiari, orain, lortu dugun handitasun hori orrazten hasi behar dugu.

Behin eta berriz erabil daitezkeen gauzak ugaltu beharko dira. Errazegi botatzen ditugu ditugun gauzei, gehiago kontu egitea on litzateke.

...Hau bakoitzak zaindu beharko, du batez ere. Industria mailan zailagoa duzu.

Haruntz-honuntza ibil-bide-taldekakoak gehiago erabili beharko dira bakarkakoak baino: trenak, metro, autobus... Herrien barruan zer esanik ez. Gure Herrian inguruan dauden herri batetik besterakoak ere bai.

Nabarmena, benetan, herri haundietan gertatzen dena. Ordu asko daramagu bizkarrean, semaforo ondoan tente; automobiletan zenbat jende doan begira egon izan gara maiz. Ia gehienetan pertsona bakarra automobiletan, inoiz bi. Zenbat alferreko automobil, alferreko gastu, alferrik galdutako zenbat or-

du!!! Honek plangintzan ari direnean ardura eskatzen du. Publiko-zerbitzu onak jarri, merkeak, orduz dabilzanak tab. Goikoak arduratzen ez badira ere gure ardurak hortik jo behar du, hortik dago soluzioa eta ez bakoitzak berea erabiltzetik.

"Zaindu Izadia, Natura" "Defiende la Naturaleza" slogan polita. Propagandetan ere badarabilte. Askok erromantikoki hartzen du: "Zikinak basoan itsusi egiten du", "Ehiztariak nolaz akaba ditzake hain txori politak". Kontua sakonagoa da: "Zaindu natura" esaten duzunean ZEU ZER ZARELA USTE DUZU? ZEU ERE IZADI ZARA eta haren legepean zaude. ZAINDU NATURA, ZAINDU GIZADIA garrasia bat besterik ez da. Egiten duguna egitean ETA GEROKOAK bat izatea. Orain bezala bagabiltza, "geroko gizarajoak".

Gure azterketak beste energi bideak lortzera zuzendu behar ditugu, ekilibriorik hausten ez duten bideak lortzera. Baina noren eskutan dago aztertze-bide hori? Betikoetan.

Oraindik ez gara eguzki indarra aprobetxatzen hasi. Munduko landare guzietatik batera, lurrera irixten denaren % 5 bakarrik aprobetxatzen dute. % 95 gelditzen da alferrik. Sortzen jardun beharrik gabe debalde, eta gainera garbia.

Propaganda badirudi ere, biologi-geok esku gehiago behar dute, energi sortze eta etorkizunaren plangin-

tzan. Gaurregun ingeniario eskutian bakarrik dago eta jakina, ingeniario bati...

BUKATZEKO

Eta, berriro petrolioa etortzean? A! Ordurako ikasia izanen ote dugu petrolio-kinka honek erakutsia?

Ordurako Holandako jendeek, eta Euskalاندakoei ikasiko ote dute berrehun metro oinez edo bizikletaz egin daitezkeala? Autobus eta trenetan ibiltzen ohituko ote da jendea? Goiko agintariek, ohitze-ko modu eta egokierak jarriko ote dituzte?

Gure ustea ezezkua da, berriro lehortea datorkigun arte PETROLIOA besterik ez dugu esanen; eta gero?, beste zerbait eskatzen erakutsiko digute. Ta gainera, GEROA GEROKOAK!!!

ARANZADI ELKARTEKO

I. ARLUZIAGA

M. AIZPURUA

NON ZER

Josep Pla eta
Francesc Cambó

Lete 3 gn.

Pezeta goiti beheiti

Ansola 5 gn.

Arte

Kortadi 7 gn.

On Cosme Larri

Arostegi 9 gn.

Balendin Enbeitari omenaldia

Donostiako Astoria txikiegia geratu zen igandean ere. Jende asko inguratu zen sarrera bat eskuratu nahian. Baina sarrera denak aurrez zeuden salduak eta amaituak. Bertsozale askok kanpoan geratu behar izan zuen tamalez.

Hamasei bertsolari inguraturik agertu zen Balendin Enbeita Astoria antzokiko oihala ireki zenean. Ahal zuten bertsolari guztiak bildu ziren Balendinen ondoan:

Mugartegi, Berriatuatik, Lazkano, Azpeititik, Lazkao-Txiki, Lazkaoatik, Garmendia, Berrobitik, Agirre, Azpeititik, Arregi, Berriatuatik, Arozamena, Lesakatik, Mitxelena, Oñartzundik, Lizaso, Azpeititik, Lasarte, Leizatik, Igartzabal, Gabiritik, Gorrotxategi, Bergararik, Egileor, Bergararik, Etxeberria, Lasartetik, Abel Enbeita, Muxikatik, Jon Enbeita, Muxikatik.

—000—

Ez zuten hurbiltzerik ahal izan Ahetzeko Mattinek eta Urepelgo Xalbadorrek. Ez zuten kantatzerik ahal izan ezta Lopategi eta Azpillagak ere nahiz eta entzuleen artean egon. Entzuleen artean ikusi genuen Basarri ere.

Aurreneko saioa Balendinen ezkerreko zortziak egin zuten. Bigarrena, berriz, eskuineko beste zortziak.

Gehiegi dira hamasei bertsolari saio ona egiteko. Ez du bertsolariak berotzeko astirik ere. Igandekoari ere ikusi zitzaion hutsune hori.

Halere ondo aukeratu eta banatu zituen gaiak Joxe Mari Iriondok. Izan ziren jardunaldi egokiak. Baita tarteka bertso bikainak ere.

Ez dugu bertso asko jartzeko lekurik. Gaurko Balendinen hirurak betetzen digute orrialdea.

I

Bertsolarien garai zabala dirudi gaurko batzarrek, alai diñuen eldu iakusan telegramaren izparak. Gaur Donostian ikusten ditut aritzen zazpi adarrak, bertso kantuan pozez jolasten bere orri ta ezurak. Bidasoz andik Benabarrakin, Zubero, laburditarrek; urez emendik Bizkai, Gipuzko, Arabar, eta Naparrak. Bertsolari bat omendu guran eldu dira euskotarrak. Aintestekorik ez zun merezi kantuan dagon txindorrek.

bazkari onaren zainpargarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marcial, 15 - Urdul 41-801
Donostia

Balendin Enbeita

Guztiagaitik anai ta arreboi, danoi biotzez eskerrak.

II

Udaberriak berdintzen ditu mendi, baso ta zelaia, zoragarriko txirrololan kantari jarri txoriak. Bertsolariak alaitzen dituz egizko euskaldun guztiak. Nagirik gabe abestu daigun aundiak eta txikiak. Gaztetxoari emon eskua, baztertu aundikeriak. Beste gauzarik ez du eskatzen euskera maitagarriak, lur maite onek emon daiazan biarko frutu barriak. Erein daiguzan gure garaitan lortuko duten aziak, geroan ere abestu daian euskaldun bertsolariak.

III

Omenaldi au eratua zan txindorkumiarentzako, baiña larregi erizten dautzat

txori txiki batentzako. Erri batentzat jaino geranak bagenduke sinistuko, neure iritzian omenaldirik ez genduke eskatuko; goiko ta beko jaino bagera erri baten onerako, ori eginaz eginbear bat baiño ez dogu beteko. Omenaldi au izango al da danon batasunerako, euskera zabalduteko, bertsolariak geitzeko. mitokeriak kentzeko. Ori eginaz Euskalerriak asko du irabaziko. Geiago gabe agur danori, berriz be eskerrik asko.

—000—

Tartean Balendinen bertsoz moldaturiko Aita Zabalen liburua eskuratu ahal izan genuen. AUSPOAren bi ale osatzen dituzte Balendin Enbeitaren bertsoek. Ez da geldirik egona bere bizitzan gure bertsolaria.

Han ikusi genuen ZERUKO ARGIA ere. Balendinen elkarriketa zekarkian alea eskaitzen zuen hutsen.

Berri pozgarriak ere jakin genuen. Lehenik udaberriz, bi urteotan, bertsolariak beren emazteekin ospatu ohi duten jaiaren berri eman zitzaigun. Gero, hirurogeita hamar urtetik gora doazten bertso-riei udazkenean, denei batera, egingo zaien omenaldiaren berri.

—000—

Bostehunen bat lagun bildu ginen bazkaltzerakoan. Euskal giro jatorra izan zen. Baina ez zen bertso girorik sortu. Jendearen abestiek, Jon Enbeitaren gitarrak eta Oñatibiaren txistuak kendu ziren bertsolarietako lekua.

Bazkariak ere urteroko bi gaitz izan zituen: hotza eta garestia.

Datorren urtean omenduko den bertsolariaren berri eman zen azkenean. ITURRI, Muxikako Pedro Ortuzarri, egingo zaio datorren urtean gorazarre.

Akatsak akats eta hutsuneak hutsune zorianik beroenak merezi ditu Joxe Salaberriak. Gorputz eta anima saliatzen da egun hau aurrera ateratzen. Zorionak, Joxe!

MUTIOZABAL

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETUXA

Urrutizkiña:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri auetan dituzu:

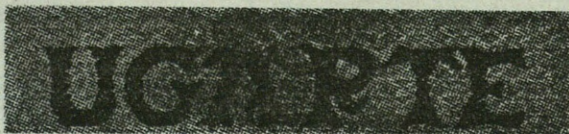
Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxap, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Ler Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fite Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Roel pea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Ler Otxagabia, Karkar Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fite Kadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietta, 66

DONOSTIA

BERTSO BERRIAK

—1—

Mundu hontara sortu nitzala Irurogeita bedratzi urte, Jainkoari graziak nere osasuna oraindikan daukat fuerte. Edozeñek ez du izaten hortan nik daukaten suete, eta gustora bizi naiteke ola bizi naizen arte.

—2—

Gaur goizian txori polit bat kantatzen zan ari, berari entzun da gogoandui bat ola sartu baizait neri. Laguntza aundi bat egiten du hartan gogua dunari, bihotz guztiarekin agur bana anai euskaldunari.

—3—

Karrerarik gabe izaten da bertsolarien gazeta, erakutsia ikasteko ez gerade gauza eta, bertsuak jartzeko agintzen neri ari zait izeta, gogo hori beteko diot ni ere euskalduna naiz eta.

—4—

Agertze bat eman nai det bertso berrietan, inor ez dala ikusten gaur gure mendietan, zenbait ibillaldi egiten det nere zaldietan, baiña gaur ez daiteke pasatu lengo bideetan.

—5—

Pentsatzen jarri eta bildurra ematen dit neri, ikusi beharrik ote geraden oraindik zebait komeri, bideetan bada larra ta arantza ugari, baiñan gazterik ezta ardi zaintzen ageri.

—6—

Mendietan buelta asko ematen ditu Ezkurdiak, badaki nola diraden horko alderdiak, dozenaka dabilta azari ta basurdiak, horien partez hobe litazke beiak eta ardiak.

—7—

Zer pasatzen dan nik behar det adierazi, nik ez nuan jakingo ez banun ikusi, belai batzuek badira ez pareta eta ez esi, hoiiek laster dirade danak iratze ta sasi.

—8—

Ziudade aundietan hasi da jolasa, ez dala bizitzea oso gauza erraza, ekia ta zikiña gora ezin pasa, hobe dala mendietan dagon naturaleza.

—9—

Gazte maitiak ez aztu gehiegi fantasi, gurasoen ondoan bizitzen ikasi, baserrietatan bagoaz igesi, itxillu gorriak behar dira ikusi.

—10—

Beste iduri bat noa ni orai ematera, nola bizi behar den nork bere kontuak atera, ez gera etorriak hemen egotera, zartuta pentsatzen da beste modu batera.

—11—

Batere ez du balio gehiegizko gosiak, azkererako jarriko gera danak ederki asiak, lurra berak tapatzen ditu beren gañan aziak, bide hortatik joanak dira orandañoko guziak.

—12—

Pake santuan bizi gaitzen ezta gorroto beharrik, etzagun pentsatu gurerik dela mundu hontako lurrik, garaia dala zuzendu zagan egin badegu okerrik, Jesukristoren mundura etorrera izan ez dedin alperrik.

KLEMENTE EZKURDIAK
(Elizondo)

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkiña: 41 20 65

DONOSTIA

ZERUKO ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan 350 pezeta
Korreo batasune-
tako errietan 400 pezeta
Atzerrietako bes-
te errietan 420 pezeta
Aldez Aurrez gal-
detu

Salmetan (ale
bakoitza) 8 pezeta
Irarkola eta Idazkola:
«Gráficas Navasas»
A. Adoain, 1. IRUÑEA
D. L.: NA. 80-1963

Nolako aldizkaria, hala-
ko herria

Zabal zazu ZERUKO
ARGIA

Ahal baduzu, eskaini
iozu

mila pezetako harpide-
saria

ELKARREN BEHARRA

Usterik gutxiena dugunean gerta ohi gara besteren beharrean. Inork ez du jakiten zertaz behartu daitekeen. Inoiz etsairik haundienari ere mesedea eskatu beharrean aurkitzen gara.

Bakarka gertatzen zaigun hau berbera gertatzen zaigu taldeka eta herrika ere. Zein zeinen beharrean eta noiz eta nola aurki daitekeen jakiten ez da erraz. Baina munduan ez dago besteren beharrean inoiz gerta ez daitekeen gizonik eta herririk.

Ahazturik bagenuen ere egia hau garbi asko gogarazi digu petrolioaren gorabeherak. Munduko zein herri ez du aztoratu? Zili-purdika jarri ditu denak. Baita Ipar Amerika indartsua ere.

Zenbat nazio jarri dituen harremanetan petrolio urritzeak! Neurri horrek makur arazi ditu harrorik zebiltzanak ere. Zenbat ibili eta zenbat batzarre egin diren bazterretan arazo hau konpontzearen!

Banaturik daude munduan ondasunak. Ez da munduan ondasun guztiak dituen herririk. Batek burdina dauka, besteak ikatza. Honek garia, hark ardoa. Ezer ez duen herririk ez dago. Ezta dena duenik ere.

Nork pentsa zezakeen Arabeen neurri eta erabaki batek mundua ikaratu behar zuenik? Orain ohartu gara Arabeen "urre beltzak" duen indarrak. Gauza asko zegoen petrolio putzu hauetatik zintzilik: argindarra, gasolina, plastikoa... Pentsutarako ere balio zuen, ikusten denez.

Hor dabilta orain nazioak petrolio putzuak non aurkituko edo heronen ordeko lirakeen indarrak nola sortuko. Ikatzari heldu dio Japonen. Atomikazko nuklear indarra sortzeari ekin dio beste askok. Eguzkiaren argi printzak bildu nahi ditu Frantziak eta indar bihurtu.

Loturik daude bata besteari munduko erresumak. Ekonomiak lotzen ditu. Gehiegi duenak gutxiegi duenari saltzen dio eta gutxiegi duenak gehiegi duenari erosten. Ez dago bakarka baliatzen den erresumarik.

Askotan entzun dugu honako hau geure artean: "Barkarrik zer egingo genuke? Burdina janez bizi al gintezke?"

Euskal Herriak ez dio, lehen ere bere herritasunari, aberatsa izan delako eutsi. Ez diote bere lurrek euskaldunek behar zuten hainbat janari eman. Burdina eskaini ohi zien beste erresuma batzuei janariaren truke.

Baina gaur, agian eta zoritxarrez herritasuna bera saltzen da ondasun batzuen truke. Ekonomiak zoritxarrez herri bat besteari lotu bakarrik ez dio egiten, bata bestearen mende jartzen du. Ekonomiak bihurtzen ditu batzuk haundi eta besteak txiki, batzuk indartsu eta besteak ahul, batzuk nagusi eta besteak morroi.

Eta morroi izate horretan herritasuna eta nortasuna galtzeko arriskua du zenbait herri. Ondasunez ahul den herriak ez luke herritasuna galtzeko arriskurik behar. Lurreko ondasunak baino balio haundiagoa duten altxorak eduki ditzake bere baitan. Herri bakoitzaren herritasunaz eta nortasunaz apainduriko herriarteak izan behar du munduak.

Baina, honelako aberastasunei eskerrik ematen ez zaien mundu honetan, nahitaez, herri bakoitzak bere ekonomia zaindu behar bizirik iraun nahi badu behintzat. Ekonomia indartsu eta sendoa ez duen herriak ez du zoritxarrez errespetorik sartzen. Bere kultura, hizkuntza, izaera, erakundeak eta nortasun guztia zapaltzen diote jaun haundiek.

Sarraski bihurturik dago mundua bidegabekeriak eta indarke-riak. Eta hor dabilta arrano indartsuak sarraskiaren puskarik onenak eta haundienak etxeraten.

Josep Pla eta Francesc Cambó

Ekintzaz, eta ekintza bilutsaren balore nagusia aipamen melodramatikoak maiz irakurtzen ditugun garai hontan, politika eta kulturaren zentzu iraunkor eta zuhurrako batetaz zerbaite esan lezatekeen izkribuez jardutea on deritzat, eta horretarako, Josep Pla katalandar idazleak Barcelonako Edicions Destino argitaldarien bitartez argitara eman berri duen «Francesc Cambó» liburua pixka bat aztertu nahi nuke.

Orain dela urte asko aurretik argitaratu, eta gaur berriz osatuago birargitaratzen den liburu hori Josep Pla-ren lan osoen hogeitabosgarren zerbaki denez gero, oso ongi letorkiguke bai eta idazle horren nortasunari begirada bat botatzeko ere.

Batetik, Catalunyaren kondaira politiko, ekonomiko eta gizartetsuak guretzat garrantzi nagusi bat duela esan beharrik ez dago. Hango hogeigarren mendearen hasierako mugimendu politikoek, eta haien zehaztasunek, garrantzi izugarri bat duten bezelaxe. Alferrik joanen gera urrutietako ejenplu eta konparabide billa, bertagoko gertakizun politiko eta kulturaren azterketa zentzudun eta zehatzak egiten hasten ez geran bi-tartean.

Gu Catalunyatik mila bider hurbilago gaude, eta hango problemak hemengoekin zerrikusi haundiagoa dute ez beste zenbait tokitakok baino; nahiz eta sarritan guk horrela nabaitu ez.

Bestetik, Josep Pla katalandar idazle famatu bat da. Catalunyak azken urteotan eman dituen eskritore langile, argi, jakitun eta iraunkorrenetako bat. Gauzak, gertakizunak, paisajeak, pertsonak, jokabideak, asmoak, behar bezainbateko tankera moralizante eta, era berean, urrutitasun eszeptiko batekin behin eta berriz zehaztu eta erabili dituen eskritore bikain bat.

Pla, politikalki (horra hor betiko hirugarren zangoa), nere ustez burges liberal bat da; bere burgesasun horrek, hala ere, oso inguru eta margo bereziak dauzka. Geronako partean dagoen eta Empordá deitzen den lurraldean aspalditik fin-katuriko familia nekazari eta lur-jabe ttiki batetatik datorren gizona izanik, izate sozial hortatik oso berezitasun markatuak beregan baititu. Pla zahar honentzat, beraz, munduko gauzarik txarrena estatuari zergak ordaindu behar izatea da; eta oraindik askoz ere txarrago dela dio zerga hoiek hiritar eta nekazaria behar bezela zerbaitu eta administratuko ez dituen estatu bati ordaindu behar izatea. Hortan datza, beraz, nekazari aldetiko bere filosofia nagusia.

Sentimendu nagusi hoietatik abiatuta, Josep Pla, bere literatur-lan osoen hitzaurrean Joan Fuster valenciarrak esaten zuen bezela, «kúlak» bat dela kontsidera genezake; hau da, lur jabe ttiki, burges ttiki nekazari bat, horrelako jendeen berezitasun guztiekin.

Baiña definizio horren ertzak egiari egokitu nahiz, beste norbaitek ere esan zuen Pla «kúlak» izatezkero oso marka berezi batekoa litzakeela: Europa osoan zehar sarritan ibilitako gizona (iraultzaren ondorengo urtetan Errusian ere bai); Grezia eta Erroma klasikoetako kulturaren maitale eta literaturen irakurle; Montaignen «eskola-mutil»; zeruian eta lurrean dauden paper inprimatuak irentsita intelektual mutur oker bat... etabar. Piztia berezi bat, alegia.

Gaiñera, Josep Pla, eta hori Catalunyan edo nork dakike, kontserbadore da. Zergatik? Nekazari delako, hain zuzen; eta nekazari izanik, Catalunyak nekazarietako urte eta mendetan zehar sufritu dituzten lapurreta, bidegabekeria, anarkia eta kolore guztitako gerlen ondoren desegin-garriak jasotako gizona delako.

Horrela, berak ongi daki gauzak sortzea, lantzea, jasotzea, sendotzea zeinen eginkizun zaila den; eta desgitea, urratzea, ankaz gora botatzea, aldiz, zeinen errez. Kontserbadoretasun horri buruz oso interesgarri da «Zergatik naizen kontserbadore» deitzen den bere saiakera bat.

Josep Pla, Catalunya eta beste toki askotan politika eta literaturgintzan jardun izan den jende asko bezela, abokatu da; baiña ez du ofizio horretan inoiz lanik egin. Periodismoa izan zen, eta izan da orain denbora gutxi arte, bere ogibide, eta literatur eginkizunaren oinarri nagusia. Periodismoa egiten Barcelonan hasi zen, eta han, kultur eta politiko mugimendua aurrera zeramaten eta gidatzen zuten katalandar gizonik nagusienak ezagutu zituen.

Beste jaun askoren artean, Pompeu Fabra hizkuntzalariaren lagun izan zen, eta harek moldaturiko batasunaren aldeko, Fabra, Pla, eta beste asko, «Renaixensa» deitu zen kultur eta politikalki mugimenduaren ondorengo ziren, baiña on-

doren hori hogeigarren mendearen lehen hogeitaretako politikoek beste era dinamiko eta sakonago batean moldatua zuten, helburu berezi eta nagusi bat programa bezela finkatuz: Catalunyaren ekonomia, administrazio eta kultur aldetikako autonomiarik ahalik eta zabalena, hain zuzen. Hortan, Prat de la Ribaren aintzindari-tza nabarmen zen, eta Pla, beste katalandar asko bezela, Prat de la Ribaren eta Cambó-ren gidaritzapean sortutako «Lliga» ospetsu eta burruka-lariaren giroko zen.

Hain zuzen, «Francesc Cambó. Materials per a una historia» deitzen den liburu hortan, Josep Pla-k «Lliga Regionalista» izan zenaren azterketa eta kondaira politiko bat egin nahi izan du, eta horretarako berak pertsonalki asko ezagutu eta asko ixtimatu zuen Francesc Cambó politikariaren arrastotik abiatu da.

«Lliga»-ren ideologo nagusi Prat de la Ribaren baldin bazen, mugimendu haren bihotz eta motorra neurri haundi batean Cambó izan omen zen. Cambó, Pla-k agertzen digunez, politiko osoa zen, eta politikari bere indar guztiak eskeini zizkion. Cambó-rentzat politika ez zen dilettantismo gazi-gozoa, ez eta teoria humanisten maillan, kafea hartuz edo bonbak jarritz, mundua konpontzeko panazea bat ere. Cambó-rentzat politika indarren arteko erlazio beti berritu bat zen, eta horrela, errealitatea izaten zen, gertakizun, ahalmen eta indarren errealitatea, hain zuzen, bere urratsak gidatzen zituena.

Pla-k bere liburuan, eta beste gauza askoren artean, garai batean «Lliga»-tik bereizi ziren mugimendu eta gizon politikoen arrazoiak ere agertzen ditu, eta bere ustez haiengan zegoen ezintasun erremindua salatzen du. Lehenik, hausketa horren arrazoiak batzuren errepublikazaletasuna izan omen zen, nahiz eta «Lliga»-k bere programan Espainiako sistema politikoaren (monarkia, errepublika) gorabehera bigarren maillakoentzat jo.

Geroago, Madrideko deputatuen kanberan «Ley de Administración Local» izango zena defenditzearren Catalunyak indar guztiek osatu zuten «Solidaritat» edo programa batuari buruz mintzatzen zaigu, lege haretatik «Lliga»-k askatasun administratibo haundi bat itxoi ten baitzuen Catalunyarantz. Baiña azkenean, bai lege hura eta bai «Solidaritat» ankaz gora joan ziren, batasunaren aurkako «aurrerakoiek» ez baitzuten zankadilla jartzea eta erretolikan jardutea besterik egin.

Cambó-ri buruz Pla-k egin duen azterketak garrantzi haundi bat du guretzat. Cambó, «dena edo ezer ez» politikalki ekintzaren lehen arautzat daukatenen aurka, ahal denean ahal den guztia lema bezela zedukan gizona baitzen. Eta bazekien, hain zuzen, bigarren bidea aukeratzea askotaz ere efektibo eta iraunkorrago zela lehenangotik abiatzea baino. Zeren, Pla-k amorrazio haundiz esaten duen bezela, bai ahal dago ba «dena ala ezer ez» zoragarri hortan bazterrak erretzea baino gauza «heroiko» eta gozoagorik? Nola «dena» erdieste politikan ia beti ezinezko den, «ezer ezaren» beste alternatiba hori guztiz normalki nagusitzen baita.

Gero, bestetik, Cambó-k eta «Lliga»-k izan zituzten etsairik nagusienak, eskuin aldeko kizkismoa eta ezker aldeko demagogia beltza izan omen ziren, normala den bezela, kontesto ezagun baten barruan biek, azken finean, katalandar mugimendua izorratzeko joko bera eginaz. Hori harri-garri ahal zaigu? Ez, ez. Pla-k ongi agertzen du, adibidez, anarko-sindikalismoak zenbat bidegabekeria eta zenbat alukeria egin zuen Catalunyan, batez ere Lerrouxismo deseginzale eta zikinaren bitartez.

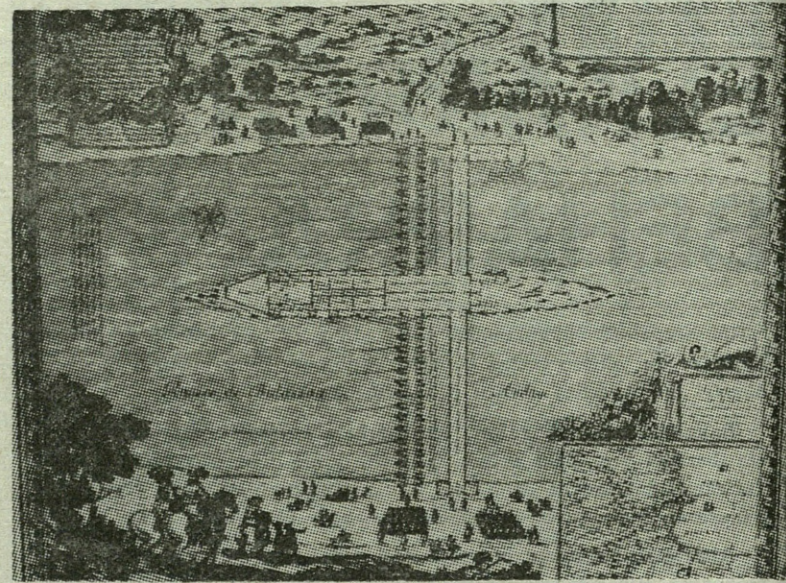
Pla-ren liburua osorik aztertzeak toki asko xamar hartuko luke, Catalunyaren kondairaren une nagusienetako baten adierazpen sakon eta oso zabal izanik, ezin baita bi lerrotan laburtu. Baiña, zalantzarik gabe, liburuari oso garrantzitsua dela deritzat, jokabide politiko konkretoren helburu eta gorabeheretaz argi asko ematen baitu.

Nere ustez, Cambó-ren azterketa horrek aspalditik galdurik dadukagun joko politikoaren zentzu zabal eta biurria piztu-erazten lagun balaiguke. Jakiña, politika bakoitzak nahi duen bezela hartzen du eta nahi duen ikusmiratik begiratzen. Baiña badaude bide nagusi batzuk, eta dena ez da paotxa.

Horregatik, Josep Pla zaharraren liburu horrek gure egoeraz argi asko egin lezaigukeela uste dut.

XABIER LETE

Frantzia eta Espainia arteko muga erabakitzea (1659). XVII mendeko grabatua, Hendaia aldetik begiraturaz. Bidasoa hibaia eta "zorioneko" ugartea

gerediagarren asmoak

Gerediaga Elkarteak lanean ari zaigu, urte urte, etenik gabe. Zuzendaritza mailan ekintza-sail edo herri ordezkaritza mailan, guztiz jori eta emankorra da bere programa. 1974 urtea hasibezain laster, hona bere zenbait asmo, labur labur eta azkar samar:

● "Azkondo" sailak Abadiño-ko plangintza burutu nahi luke. Sozio-ekonomiko delako estudio bat egin. Hirigintza eta industriaren ugaltzea ahalik eta ondoen aurrez taxutu.

Bestalde, Urkiola eta Oiz inguruko zelai eta basoak mugatu eta zaindu-arazi, nolabaiteko natur parkeak eragin, bai eta Urrixenako erromeria eraberritu ere.

● "Iturriza" sailak aurten eratu nahi lituzke Eborrion Euskal Herriko Lehen Arkitektura Ihardunaldiak. Horrez gainera, Durango eskualdeko liburutegi guztiak aztertzea eta liburu guztien katalogatzea ere "Iturriza" sail honi dagokio.

● "Amezua" izeneko folklore sailak, aldiz, Berrizko Erenia hauzoan eratuko du aurten "Dantzari Eguna". Eratu ere ametzuarren omenez eratuko omen da.

● "Garitaonandia" sail edo taldeari, berriz, antzerki arazoa dagokio. Dagoeneko haurrentzako zenbait antzerki saio programaturik du. Lehen saioa otsailan, Eborrion eratuko omen.

Era honetan erabaki samarrak dira datozen lau urteetako sariak. Aurten, "Kirikiño" Saria, kazetaritzaz izanen da. Datorren urtean, berriz, "Astarloa" Saria, saiakeraz; 1976 urtean, "Garitaonandia" Saria, antzerkiaz, eta 1977 urtean, "Belaustegigoitia" Saria, pedagogiaz.

Ez lirateke, hala ere, lau urte barru Gerediaga Sari hauk amaituko. Besterik ere egin ahal izanen da gero ere, "Arrese-Beitia" Saria poesiaz eta "Etxeita" Saria nobelaz, esate baterako. Bai eta "Kirikiño" Saria, berriz ere, ipuin delakoaz bigarren honetaz.

Sariketa hauen araudiak oraindik erabakitzeke dardenez gero, jakin bezain laster agertaraziko ditugu. Tartean, Gerediagak du hitza.

gora gu ta gutarraki

Antzuolan gogorra gertatu zaigu. Inon gertatzekotan Antzuolan gertatu behar, bai, beltzarenak gertatzekotan "moruan herrixan" gertatu behar eta.

ZERUKO ARGIA honek bazuen harpidedun mordoxka bat Antzuolan. Hala ere, hainbat herri txikitan bezala, herriar batek egiten zuen banatzailearena, gure zuzendaritzak harpidedunen izen eta zuzenbideak ezagutzen ez zituelarik.

ZENBAT GARA

● "Kirikiño" izeneko sailak alfabetatze ikasaldiak eratuko ditu Ermua, Elorrio eta Tabiran. Bai eta irakasle mailako pedagogia ikastaro bat eta zenbait hizaldi ere.

● Beste zenbait saio ere bada, horra, esate baterako, Mikel Jayoren (G. B.) omenez Izurtzan eratuko den Euskal Herriko VIII Artzain Zakur Lehiaketa, Abadiño-ko San Blas "ferixak", Merindade Eguna Aipen, Liburu eta Disku Azoka Tabiran, Argazki Lehiaketa, Toponimia Lehiaketa etab. etab.

astolako etxea

Azaldu dugun zerrenda horretan ez dira aipatu ere egiten merindadeko herri bakoitzak eratu ohi dituen tokian tokiko ekintza, saio eta jaialdiak. Hoitzaz ere zer esanik ugari legoke. Hala ere, horrenbeste asmoren artean, gerediagarren ez dira beren Astolako etxetzarraz ahaztu.

Astolako Zubiaur Etxea, hainbat mendetan hauzitegi eta espetxe izana, Gerediaga Merindadearena izan zen, 1841 urtean Merindade honek lege nortasuna eta jabetasuna galdu zuen arte.

Zubiaur Etxea Astola hauzoan dago, Abadiño eta Matiena artean, gaur eguneko kaminutik ezkutu samar, baina galtzada zaharraren ondoan, sasoi batetako Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako bide gurutzean. Oraindik orain agiri agirian dago, bere harrilandu eta guzti.

Astola gain-behera etorri zaigu azken mendeen. Orain, berriz, gerediagarrek noizbait beren nortasunaren ezaugarri izan zen etxe hori eraberritu nahi lukete. Bizkaiko Diputazioak bere laguntza eskainia du, dagoeneko. Liburutegi eta museo bat egin nahi litzateke oraingoz, eta, obrak, Gabonetarako amaitzeko asmotan edo.

literatur sariak

utzi Gerediagak sortu berri Ezin inolaz ere aipatzekoa dituen literatur sari berriak. Urtero urtero sari bat prestatuko omen du, literatur mota desberdinen bati atxikiz, eta urtero ere, izen desberdin bat erantsiko zaio sariari, urte bakoitzeko literatur mota bakoitzean ezaguna den Durango eskualdeko semeren baten izena ezarritz.

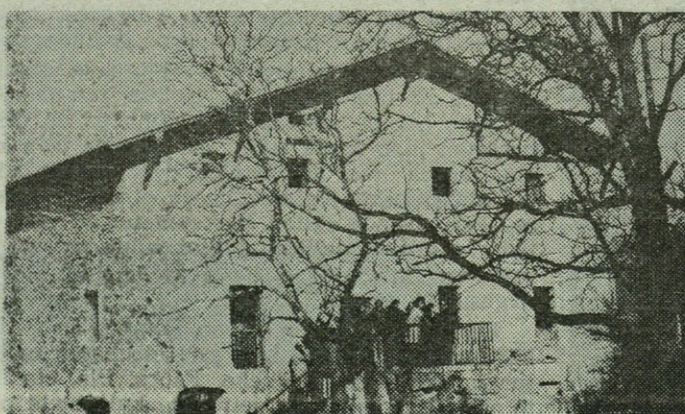
Hona non baina, gure banatzaile horri epailearenak egitea ere burutu zaion batpatean —ez dakigu bere kasa edo inoren aholkuz—, eta ez zaio besterik gogoratu, "bere" harpidedun guztiei "baja" eman eta beste aldizkariren batean harpidetzea baino. Uh lala! Euskaldunen askatasun eta demokrazia...

Gertatua gertatu, joan zaio ZERUKO ARGIA-ko arduradun bat harpidedun zerrenda eskatuz, harpidedun bakoitzari aldaketa hori gogozko duen ala ez galdatu nahi asmoz. Baina, alferrik. Gure Antzuolako jauntxo txiki horrek ezetz, berak bai bait daki antzuolatarrek zer irakurri behar duten eta zer ez.

Gure banatzaile hori kristau zintzoa dateke, segurutik. Inor guti bezain euskaltzale, erregular. Eta gainontzekoak huskeriak dira. Jainko eta lege zaharrak... GORA!

elandus enneces

Lehenagokoan, Astola Etxean Gerediagarrek ospatu zuten biltzarren ondoren, ENEKO izena aipatu zen

Astolako Zubiaur etxea

bertan bilduak ginen zenbaiten artean. Tartean zen orain dela lauren bat urte semeari Eneko izena jarri ahal izan zion guraso bat (encima no pretenderá con K...), bai eta Bitter Kapanaga otxandioarra ere.

Bitterrek, adarra jotze aldera edo esan zigunez, "izen-tologo" bat egin omen dugu gure asteroko "Amatiño". Ez dugu uste horrenbeste denik. Egia esan, ez dakigu izenei buruz ezer guti baino, berri biltzaile eta berri emaille soilak baino ez gara.

Edozein modutan, Eneko izenaren antzinatasunaz ihardun genuen han bilduok, noizko eta nondik norako jatorriaz amaia iritzi eta aburu agertuz. Berriketa haren eta beste edozein irakurlearen jakin-minaren erantzun gisa datorrigu Iñaki Azkune-ren gutuna. Hona hemen jaso berri berria:

Kaixo Amatiño:

ZERUKO ARGIAk astero dakarren "Zenbat Gara" saila atsegingarrietakoa zaigu. Astero irakurtzen ditugu, has eta buka, zure idaztiak, eta euskal izenek errejistrotan sortzen dituzten gora behera batzuk ere irakurtzen ditugu.

"Eneko" izenaren arazoa, esate baterako, harrigarri zaigu. Irigoien euskaltzainaren semeari eta beste zenbait egindakoa edonork gaitzestekoa da. Hala ere, gaitzeste hutsa ezer gutxi litzake, eta Irigoien jaunak hartuko duen bidea ("Eneko" izenari buruz azterketa sakon bat egin eta argitaratzea, alegia), bada besterik gabe konformatzea adinakoa.

Eta euskal-izen azterketak aipatzen hasiz gero, "Eneko" da, hain zuzen, lehen aldiz idatzia izan dena, nire ustez. Kondairalari ospetsu den Lakarra jaunak 1956. go urtarilaren hamarrean Donostian esan zuenez, 1908. urtean "Ascoli"-ko tupikia aurkitu zen; erabaki bat dakarren tupikia.

Kristo jaio baino 90 urte lehenagokoa da erabaki hori, eta berak dioenez Zaragozako "Turma Salluitana"-ko jaun batzuei Erromako herritartasuna edo zizadania ematen zale.

Jaun horietako bat "Elandus Enneces" zen. "Enneces" horrek, patronimikoa denez, Eneko-ren seme esan nahi du. Eta semea Kristo baino 90 urte lehenago bizi baldin bazen, Eneko aita kristautasunaz aurreko bigarren mendekoa izango zen, noski.

Bizkaiko lehen ikastolen aztarnen antzera. "Eneko" baino euskal-izen zaharragorik azalduko ote? Jarrai lanean orain arte bezain prestuki.

gauza bitxiak

Oiartzungo jatetxe batetako "menu" delakoan irakurtzen ahal dugunez, artzal-mamiak ere bada jatorduan.

Herri industriatuetan bizi garenok inoiz horrelakorik probatu ez dugun arren, uste dugu, benetan, artzain-esne eziniko mamiak nahi eta nahi ez garratza izan behar duela.

Edozein modutan, gustoa gusto...

● Nafarroako Donezteban, munduan barrena toki askotan ez bezalaxe, herrian bertan bizi den hainbat biztanle baino jende gehiagorentzat muntatua da "Sala de Fiestas" hoitako bat.

Dantza leku garau horri, batere txikia ez bada ere, "Bordatxo" deritzate.

● Hendaia eta Behobia arteko "Txingudi" deritzan inguruan dagoen "Faisanes" izeneko ugarte ospetsua, gero eta txikiago bilakatzen ari omen da.

1659 urtean 147 m. haina luze eta 24 m. zabal zen. Berrehun urteren buruan, aldiz, 80 x 24 luze zabal baino ez zuen.

Gaur egun are gutiago, urteak joan eta urteak etorri, Bidasoa hibaia pixkaka pixkaka "jaten" ari baita inor guti ohartzeka.

Egunen baten ufalak eramanen du, bai, eta guk geuk behintzat ez dugu segurutik negarrik eginen, onenean ere —batek daki!— esistitzen ez duen lur baten gainean eginiko akordioak balio handirik ez duelakoan.

● Urteberriak eta jai ondoreak, berriz, urtarileko aldatz sonatu hori erakarri digute, eta beherapenak ugaltu zaizkigu ugaltu, perretxikoak bezala.

Halakoetan batek ez daki salneurriak benetan beheratu egin ote diren, ala jai aurrean igo ziren gero jeixteko asmotan.

Dena den, zenbaitentzat ez da urte guztian barrena honen amo goxorik, eta, batek baino gehiagok, behar ez duena ere erosiko du, "ganga"-ren bat egiten duela-koan.

Hain zuzen, lehenagoko batetan, nik neuk salgai ikusi nuen gauza batek —beherapen eta guzti, jakina— naizen hau harritu ninduen. Zer ote? Ba, gauza ximplea, 1973 urteko egutegiak, alegia!

Ez behar bada gauza erabil-erabilgarria... baina merkea, bai merke!

AMATIÑO

Europako komunistak Pezeta Goiti Beheiti

BRUXELASKO BATZARRA

Joan zen astean Europako sindikatoen bilera aipatu nuen. Oraingo honetan ere beste bilera bat aipatu dut, Europa Sortaldeko alderdi komunistek egin dutena, alegia. Ogeibat alderdi komunisten ordezkariak bildu dira. Bruxelasean, Urtarrilaren 26-tik 28 bitartean bildu ziren, Europako kapitalismoa austerko bideak pentsatzea eta aurkeztatzea gai zutelarik.

Batzarra bizi bizia izan omen da. Zenbait gaitan bat etorri arren beste asketan eztabaida ugari eta nahiko iritzi desberdin azaldu omen da. Beste giro batetan ohitueak gagozen. Orain arte, amabost urte hauetan egin dituzten bilerratan, alde andirik gabe, denek gauza berdinak esaten zituzten. Oraingoan, berriz, bakoitzak gauza ikusten duen bezala adierazi du.

Europako Ekonomia Elkartea dela eta sortu dira eztabaidarik gogorrenak. Europako Ekonomia Elkartea, kapitalista monopolisten atzaparren menpean dagoela alderdi komunistak guzietatik aitortzen dute, aho batez. Baina iritzien batasuna esaldi horretantxe gelditzen da. Behala sortzen da eztabaida.

Zer egin behar da Europako Ekonomia Elkartean? Bere egituretan parte artu behar al da? Europako Ekonomia Elkartea aurrera atera behar al da? Alderdi komunistek galdere hauei ez diete erantzun berdina ematen. Izan ere alderdi komunisten egoera ez da berdina.

Alderdi batzuk andiak eta besteak tikiak dira, oso tikiak gainera. Batzuk demokrazia giro batetan egiten dute lan, diktadura egitura barnetan, berriz, beste batzuk. Zenbait alderdi lehendik bizi da Europa Ekonomia Elkartean, beste zenbait oraintsu sartua, berriz, eta Elkartetik kanpo edo at bizi direnak ere badira azkenik.

Egoera ain desberdinak izanik, posturak ere desberdinak izatea ez da ez arritzekoa. Alderdi tikiak eta E.E. Elkartetik kanpo bizi direnak, inolaz ez dute nahi eta lan gogor egiten dute ere «beren» estatuak Elkarteko ez izateko. Hauen ustez, Elkartean sartzea, kapitalista monopolistei irauteko erosotasun gehiago ematea litzake. Langileriarentzat ez duke ezer onik ere ekarriko. Alferrikakoa eta kaltegarria da beraz, E.E. Elkarteko bazkide izatea. Postura honi elitzen diotenak, bati-pat, Eskandinabiako alderdiak dira.

Bretaina Andiko Alderdi komunistak jokera berdintsuan ari dela ere dirudi. 1970 urtean izan ziren auteskundetan 38.000 autarki beste-rik ez zuen alderdi honek izan. Bretaina Andiak Elkartetik irten, aldegine behar lukeela adierazten du alderdi tiki honek, bide batez argi eta garbi ez bada ere Frantziako eta Italiako Alderdien jokabidea gaitzetsiaz...

Diktaturapean lanean ari diren alderdi komunistek bi postura dituzte: bat kanpora azaltzen dutena eta bestea barru barruan dutena. Batetik, estatu horiei Elkarteko ateak zabaltzea demokraziaren ize-nean gaitzesten dute. Demokrazia itza ainbat erabiltzen duen Europa-rentzat diktadura batetako buruzagari bazkide alkitia eskeintzea lotsagarria izango litzake. Baina beren baitan pentsatzen dutena beste-rik da. Nahiago luteke, ain zuzen, bazkide izatea. Izan ere, demokrazia bidean sartzeko eta diktadura eraixteko modua egitea izango litzateke eta.

Alderdi andien postura, Italiako eta Frantziakoarena, alegia, tiki posturatik urruti arkitzen da. Italiakoak bederatzi miloi autarki izan zituen azkeneko auteskundetan eta Frantziakoak bost miloi, berriz. Bi alderdi hauek E.E. Elkartea barruan lan eginik aldatu nahi dute. Bi alderdi hauek postura honetan ikusten baditugu, asko eta asko estratejiaren eraginari esker da.

Bi alderdi hauek, sozialistekin elkartuaz, agintaritzaz lortzeko bidean arkitzen dira. Sozialistak Europa zale porrokatuak direla denok dakigu. Sozialistekin elkarturik borrokan egiteko, beraz, komunistak Europa zale azaldu beharra dadukate. Frantziar, Sozialistek eta Komunistek elkarrekin izenpeturik duten «programako» puntu zailenetako bat,

asko eztabaidatu zuten puntu bat, Europaren arazoa izan zen.

Sozialistek Estaduen gainetik egongo diren erakundeak nahi dituzte Europan. Frantziako Alderdi komunistak berriz ez du horrelakorik nahi. Estatu bakoitzaren eskubideak gorde nahi dituzte. Puntu honetan komunistek eskuiko gailutekin bat egiten dute. Izan ere beldur dira, agintaritzara irixterakoan eta sozialismoa ekartzeko artu behar diren erabakiak artzerakoan bideak itxirik izatea, ots, estaduen gainetik egon ditezkeen erakundeak eragotziko lutekelako. Horregatik Frantziako Alderdi komunistak, puntu honetan, fiakaitz azaltzen da.

Italiako Alderdia berriz ausartago azaltzen da. Europako Estaduen gainetik erakundeak osatzeak ez dio atzera eragiten. Izan ere lehen esan dudaren arrazoiak gainera beste arazo bat dago hemen, Rusiarena, alegia. Europa indartzea eta sendotzea ez al da bi andi-mandiek munduan duten aginpidea kolokan jartzeko bidea egitea? Europa indar-

tzea ez al da Rusiarentzat eragotz-pide bat gehiago? Frantziako Alderdi Komunistak baietz pentsatzen du, Italiakoak, berriz, beste erantzun bat ematen du.

Italiakoarentzat, Europak Rusia eta Ipar Amerikaren menpean ez du erori behar. Bi andi-mandien aurrean burua altza behar du, nor izan behar du. Europak bere bidea arkitu behar du eta Europako komunistek ere bai. Eta hau da batzar horrek eman duen beste erakutsia.

Rusia errespetatzen da baina lehen aitortzen zitzaion bezala ez zaio komunismoaren lehendakartzarik aitortzen. Laterri bakoitzak berari dagokion bidea aukeratu eta berari dagokion sozialismoa jaso behar duela esaten duen iritziak gero eta indar gehiago du. Eta batzarraren hori garbi azaldu da. Horregatik batzar horrek giro berri bat lehen baino askoz garbiago azaldu du. Europako alderdi komunistek aldi berri baten urratsak ematen asi direla esan daitekeela uste dut.

J. ELUSTONDO

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean lru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoeak: 450313 eta 459723

Apto. 1381

Apto. 1381

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIAJOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gafiera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

Pezeta Goiti Beheiti

Pezeta gora eta behera librokil dabil diru-merkatuetan. Merkatuak badu zerikusirik itsasoaren higidurarekin. Gutitan dago bare. Eskari-ekaintzaren mugidak olatuen gisa ibiltzen dira. Ez da, beraz, gaitzestekoa, diruaren gora-beherak adierazteko, «igerika» dabilela esatea. Pezeta, beraz, ez dago lehen bezala, lotua eta atxikia. Goiti beheiti dabil.

Hain zuzen, diru batzuekiko gora egin du, esaterako, franko frantse-sarekiko eta lira italiarrarekiko. Behera, aldiz, dolarrarekiko eta baita esterlinarekiko ere.

Barrera de Irimok hartu duen erabakia «ausarta» dela esan dute. Espainiako Diru Gordairua handia dela kontuan edukiz, hots, 6.500 miloi dolarretakoa, ez dut uste hain arrisku garria izan denik erabakia.

Erabakia, neurria eta deliberoa, beste alde guzietatik, «bidezkoa» izan da, hots, politika ekonomiko osoaren barnean hartu behar dena, eta politikaren helburu nagusiekin ados dagoena. Adiera honetan hartu, beraz, «bidezko» hitzaren esanahia.

Axioma bat ezarriko dut nere arrazoiketaren oinarri. Epe motzera, bizpahiru urtetara, Gobernuaren xede nagusia zera da, hots, hutsuneri-gabeko lana, langile guzietatik enplegua. Xede honen sustraiak miazten ez naiz ni hemen hasiko. Halere, uste dut axioma hau nehorik ez duela zalantzan jarriko.

Guziz beteko lanbidea, halabaina, arriskuan dago Europa guzian. Energiaren krisiak arazoan duen eragina ez da frogatu beharrik. Espainian ere, 1974 urtea ez zela aurreko bi urteak bezain «ona» izango, krisis energetikoa agertu baino lehenago esaten zen.

Egoera honetan, azken asteotan, dolarra goiti dabil —urrearekin batera— eta Europako diruak beheiti, noski. Pezeta, ere goiti, beraz, zeren pezeta dolarrari besarkatua edo elkartua zegoelako. Pezeta birbaliatu egin da, bada, Europako diruekiko.

Pezeta «igeritan» uztea hau besterik ez da: dolarraren «katigua» askatu eta librokil merkatuak erabaki dezala bere balioa, bai dolarrarekiko bai beste diru ororekiko.

Erresumako Produzioa eta Errenta eta Lanbidea, gaurregun gero eta gehiago beste Kanpoko Erresumekin diren sal-erosketen loturik dau-de. Espainiaren kasuan, inportazioak nahi-ta-ez handiagotuz doaz, haz-kundearen eraginaz. Oraino, esportazioekin zati bat baino ez da ordain-du ahal izan. Demagun, inportazioen erdia ordaindu dutela esportazioek iragan urtean. Esportazioei, ordea, ezinbestez eutsi beharra dago bi arrazoigatik: industria asko esportaziorako lanean ari delako, eta inportazioen zorrak ordaintzeko, diru-iturrietako bat esportazioa delako.

Pezeta, birbaliatu egin da, ordea, eta bide batez esportazioak garestitu. Pezetari, beraz bere «kanpoko balioetik» zatino bat kendu beharra bide zegoen.

Turismoa, joaileen diru bidalketak, eta kapitalen etorrria, dira beste diru-iturri oparoak Espainiako ekonomiarentzat.

Hiru diru-iturriok 1974 urtean aurreko urteetan bezain oparo heldu ez direla, begien bistan dagoen gauza da.

Gisa honetan, pezeta mesbaliatu egin da bai dolarrarekiko, bai esterlinarekiko. Horrela turismoari arnaspide apur bat eman zaio. Bestalde ameriketarrek bere inversio estratejikoak gelditu gabe jarraituzko bultzalditxo bat hartu dute. Joaileen diru bidalketa gelditzen da aideago.

Esportazioei eutsi, turismoa ez uxatu, inbersioen etorrerari oztopoak kendu: xedeok izan dira pezeta goiti-beheiti librokil ezartzeko erabakiaren arrazoiak. Guziaz, berriz, hazkundeari eusteko, langabezia uxatzeko.

Jakina, bide honek inflazioa ez du ematu. Agian, aldiz, suspertuko. Baina, badirudi 1974 urterako ere ehuneko 10 edo 12-ko inflazioa gertatuko den gertatu bezala hartua dagoela.

Osa Etxaburuk oraindik orain zioen, alegia, Banku Popular-eko Buruzagi den Termes jaunarekin ukan duen solasalditik, besteak beste, hau atera duela, hots, 1974ean, «esangabeko hitzarmena» egin dagoela inflazioa neurri batetan jasan beharra dagoela, hazkundeari eusteko, langabezia gibelatzeko.

G. ANSOLA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK · EDERGALLUAK

EGIN · GAIK eta AURRE · KONTUAK

POSTAS. 46

GAZTEIZ (Vitoria)

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAKBanen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserril, lur-tresnak ta abar
Torelaga'ko Perla Joan
etorriak

Baserrilaren alde

ENE BURUA ZURITU BEHARRERZ

Nere aitaren poematxo bat argitaratzen Editorial Auñamendi'ren «Enciclopedia General Ilustrada del País Vasco», zenbait ezbehar gertatu dira, zoritxarrez. Hau dela-ta, ene aitaren olerkia ez da agertu ez osorik eta ez denez den aipatutako enziklopedian. Hutsegiteok salatu nahian argitaratu ematen dugu «Nere Ametsa» poesia 1912'an «Euskal-Esnalea»n argitaratu zen bezalaxe eta ondoren jakineraizten dugu hutsegiteak zeintzuk diren eta sortzea nola izan duten.

NERE AMETSA

Aspaldiko amets bat nere gogora
Etorri zait orain.
Nere gazte denbora
Pasa bitartian, amets bikain
Orixen izan nuen.
Amets pozgarriak!
Biotz onek maitatzen bai zuen
Gure Ama Mariak!
Nere naitasunak
Agur gozo bat nai zion eskeñi
Ama Birjiñari.

Txori kantariak
Zuaitz adarretan
Egun-egunero
Pizkor ikusirik
Lumazko jantziak
Eguzki ibillirik,
Beren beti txioka ibiltzaki
Gogoratzen zidan
Amaren kantari
Bear nuela izan.
Asiko ote nintzan ni kantetan?

Nere amets aundia!
O zer sua neukan
Nere biotz gaztearen barrenean
Amatxorenganontz!
Bereala lenbai len
Su ori ateratzea kanporontz
Zan nere nai guztia.
Bañan ortarako
Etzan egokia
Nuen eztarria.
Ori ikusirik
Egon naiz ixilik
Orain arte, txio gabetanik.

Urteak joan dira,
Baña pizkor dago
Amets aspaldiko
Len esan dedana.
Itzak elkarturik,
Ongi neurriturik,
Soñuz apainduak
Noa orain jartzera
Lendabiziko aldiz
Euskaldun-izkuntzan
Ama Birjiña! Ama! Zuri eskeñiz!

Zer esan nik ama
Nere ezpañ oekin?
Al-dedan guztia
Biotz bigunekin
Maite zaitudala
Gaztetan bezela
Su biziarekin.

Nere naya ezta asko
Zuk merezi dezunez;
Lagun zadazu Ametxo
Geyago ta biyotzez,
Al ainbat maitatzeko.
Jesusen ondorian
Ama zaitut izango
Kendu-be biyotzian.

Orain eskeintzen dizudana
Betiko izan dedilla.
Ama maitia, Zugana
Bialtzen det biyotza.
Artzazu ta zaitu zazu,
Lur ontako gauzetan
Geldi eztedin, daramazu,
Jesusek gorde dezan.

Auxen da Ametxo maitia
Nere eresi umilla;
Artzazu nere naya!
Ama bizi bitartian
Ta eriotzeko orduba
Nigana datorrenian
Naiz seme maitekorra!

Ignazio M.ª Echaide

Oharra: Ene aitaren poesia hau «Euskal-Esnalea»n argitaratu zen 1912'gn. urtean, Uztailaren 30'ean, 38'gn. zenbakian eta 170'garren horrialdean. Estornes-Lasa jaunak bere «Enciclopedia del País Vasco» deritzanarako ene aitaren datoak eta euskal-lantxoren bat eskatu zizkidanean, nik olerki hauxe igorri nion. Horrela, «Literatura», Volumen III, deritzanaren atera zen (Ignacio Maria Echaide Lizasoain, 1884-1962), 421-422 horrialdean, eta poesiaren oinaren nota hau dakar: «Algo retocado y abreviado por su hijo Yon». Ahoa bete agiñekin gel-

ditu nintzen ohar hau irakurrik, eta berehalaxe nere esku zegoen orijinala eta Estornes jaunari igorri nion kopia aztertu nituen eta bai batetik eta bai besteak testoreen aldamenean bi anotazio zituzten lapitzeg egina, hots, «Lendabiziko aldiz» neurtitzaren ondoan punturik jarri behar ote zen (horrela: puntu?) eta «Geldi eztedin, daramazu», neurtitzaren «daramazu»ren ordez «eramazu» ez ote zuen izan behar (horrela: «eramazu»?). Besterik gabe, eta ez neri eta ez Estornes jaunari hitzik esan gabe, beronen agindupeko itzultzaileak aldatu zituen bertsoak ene bi anotazioen arabera. Baiñan, egin ote zezakeen horrelakorik, jakinez, zekien bezala, nik neuk ez nuela eskubide izirik ene aitaren bertsoak ikutzeko edo aldatzeko? Zaila izan, orijinala zegoenean errespetatu behar zuen, batez ere «Euskal Esnalea»ren testoa aurrean edukirik, eduki zuen bezala, eta nahi izanez gero neri galdetu zergatik ipini nizkion ene kopiari bi ohar txiki haiek. Halabaiña, nik, eskubiderik gabe, aldatu izan ba'nu testoa, berak ez zukean erririk. Nik, ordea, ez nuen ezertxore aldatu, marjanean enebaitarako bi ohar txiki lapitzeg ipini baizik. Zoritxarrez, Estornes jaunari eskuratzekoan borratzen ahanzi egin zitzaizkidan. Laburpenarena, «abreviado» jartzea alegia, beste nabarmenkeria bat izan zela pentsatu nuen; nik, ustez, ez bainuen laburtu (hontarako ere ez bainuen eskubiderik), oso-osorik kopiatu baizik. Baiñan, Estornes jaunaren agindupeko itzultzaileak ohar txiki zen nik eskuratu nien aitaren poema ez zegoela osorik, alegia, bertso mordoska bat falta zitzaioala, «Euskal-Esnalea»ko orijinala begi-aintzinean eduki baitzuen. Eta hau jakinez, ez zen izan gauza Estornes jaunari edo neri (ongi eza gutzen baininduen) adierazteko zer gertatzen zen. Zoritxarrez, aspaldi hontan batere ongi ez dabillen buru honek hutsegite larria izan zuen, hots, 22 bertso irentsi. Lapsus deitoragarria nerea eta jokabide ulertezina Estornes jaunaren agindupeko itzultzailearena. Izan ere, honek bere eginkizuna zuzen bete izan ba'lu, ez zen horrelako okerririk sortuko ene aitaren eta Enziklopedia'ren kaltean. Bukatzeko, irakurleari ohararazi nahi diot nik puntuaren falta ikusi nuela, jakina! bertsoa neronek moztu nuen tokian. Izan ere, nola josi zitekean «Lendabiziko aldiz» bertsoa, hogeitabi neurtitz tartean dauzkan «Lur hontako gauzetan» bertsoarekin? Nere izena makur eta itxusi ageri da eusko-enziklopedia horren oin-oharrenean, zeren iñork ez baitu eskubiderik besterenik ikultzeko. Horra ba, ene burua nola-bait zuritu-beharrez lerro hauek egin mindurik eta barka-eskan itzuli zitzaidan lapsusagatik.

YON ETXAIDE

EUSKALTZAINDIAREN BATZARREA

Euskaltzaindiak urtarilaren 25ean egin zuen bere hileroko batzarrea Donostiako Diputazioaren jauregian.

Uwe Joachim Moritz jaunaren eskeintza bat irakurri zen, Esperanto-zaleen eta etnia ttipien hizkuntzen arteko har-emanak jartzearen alde.

Eskutitz bat hartu da Koloniako Unibertsidadeko erromatar hizkuntzen sailak egin, zelta hizkuntzari buruzko estudio batzuen berri emanez. Estudio hoiaren arabera, zelta izango litzateke Europako hizkuntzen oinarri, euskera ere barnean delarik.

Caracas-ko E. L. E. elkarteak jakinarazi duenez, Luis Egia Rezola jauna gertatu da «Andima Ibinagabeitia» sariaren irabazle, «Aljebra edo Arauzitia» deritzan lanagatik.

Nafarroako Foru Diputazioak Euskaltzaindiari 25.000 pezeta gehiago ematea erabaki du, ihazko ustetik hasiz. Bilboko Aurrezki Kutxa Munitzipalak 50.000 pezeta Euskaltzaindiari ematea erabaki du.

Euskaltzaindiko Idazkariak ihazko urtean batzarreetara etorritako kontua egin zuen, beste urteekin konparatuz.

Liburuzainak etxera diren liburuen berri eman zuen.

Diru gora-behera agiria irakurri zen.

Goizean euskaltzain osoen artean egindako bilkura bereziaren berri eman zen. Goizeko bilkura honetan Euskaltzaindiko Barne-Erregelak aztertu eta onartu ziren. Barne-Erregela hau 1920 eta 1954koetan oinarriturik daude eta elkargoaren gaur-eguneko behar-izanei egokituak.

Aurtengo sarietan programaketa egin zen. Euskaltzaindiaren aldetik bi sari daude. Bata: «Toribio Altzaga» teatro-saria, Bizkaiko Aurrezki Kutxaren laguntzaz jarria; eta bestea, «Xenpelar» saria, bertso-paperean, Donostiako «Centro de Atracción y Turismo»ren laguntzaz eratua. Euskaltzaindiak liburuskak bat egin nahi luke euskera eta euskal literaturari buruz jartzen diren sari guztiak aipatuz, nahiz bera nahiz beste norahi antolatzaile izan, guztiak jakinean egon daitezkeen. Horretarako baldintzak eta abar bidali dakizkion eskatzen du.

Azkenik, Aita Villasante-k txosten bat irakurri zuen Aita Jose Krux Etxeberria oartzuar idazleari buruz. Orainxe bete bait dira berrehun urte Aita frantziskotar hau jaio zela. Urtemuga hau gogoratuz, haren bizitze eta lanak azaldu zituen.

(Euskaltzaindiko Prentsa Bulegoaren Agiria)

ASATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

1974'garren urteko, libeltzaren 18'an, Donosti'n, eta txanda zegokion notalo aurrean, izan dan zozketa:

Saritutako zenbakiak:

1. - BIURKOR - TRAKTOREA N.º 173.474
2. - «HOLANDA» JATORRIKO ESNE-BELA N.º 113.269
3. - ERU ESNE TXEKOR TALDEA N.º 171.482
4. - UZTA-LANKAI MOTORDUNA N.º 94.921
5. - MOTOR-ATXURRA N.º 61.748
6. - MAKIN - ESNE - JAIZTALEA N.º 159.113
7. - MOTOR - ZERRA N.º 142.259

Donosti-Aurrezki-Kutxa

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

LIBURUAK

«Hego-haizearen ipuinak» «Sendagile maltzurra» eta beste

Lurdes IRIONDO kantari ezagunak bi liburuxka argitaratu ditu, gazteen dako, edo obeki esan aurrentzat egoki direnak. Batak, 100 orrialde baino geyagoko denak sei ipuin biltzen ditu; HEGOHAIZEAREN IPUINAK izenburua duena. Eta bestean, negurri bertsuan, bi ipuin-komedia tzen ditu; HEGOHAIZEAREN IPUI-ETA JAUN DEABRUA bat, eta «SENDAGILE MALTZURRA» bestea. Lurdes ezta kantari famatu bat txoilik, irakurleak ongi dakien bezala; idazle oso eta bete bat ere bada. Espantu aundiko euskal idazle ausarta batzu baino aise atsegina goa eta antzetsuagoa. GERO. — Ediciones Mensajero. Bilbao, 1973. Kimu Saila. —Itxaropena Mold. Zarauz.

Lehen liburuko ipuinak, aurrendako espres idatziak dira, tarteka autoreak ere sartzen dituela marrazki politak. Kontakizunen artean lelo eta kanta labur farregarri asko ematen ditu erriktuak, edo erri-tankera aundia dutenak.

Ipuinen ondortik, azken orrialdean, bakoitzari doakoa kanta dakarra, bere solfa-lerroekin, Azkue-n Kantategitik artuak, Eskolategietan edo, aise ikasteko modura emanak.

Ipuinen gaiak, Barandiaran-en Bilduma aberatsetik ere artu ditu, aurrentzat moldatuak eta egokituak, ez haatik itzez itz, xipleki eta libreki baizik. Baina nork ezdaki, aurrendako egoki liraken ipuinak apaillatzea, dela zeregin zail eta gaitz bat, artista aundi batek bakarrik osatu dezakena? Hala bada, umilki, errikoak iduri arras, Lurdes-ek idazten ditu, euskara errikoi batez. —BELARDIA GALDU DUEN KILKERRA— ONDARRABIA HERRI TTIIKA - TAXAKUR GORRI TTIIKA BAT - ASTO ZAHARRA TUDELATIK —, eta azkenik —NESKATXA ONTIZIRATUA— izenburua duen ipuin ardiragarria.

Kontu guztien gaiak ezagunak dira, Azkuean daudenak, eta artistak lerdenki ornitu ditu, izkuntza errezean. Beste mintzaireren gauza bera egiten da; erriko folklorea dauden ipuinak, poetek eta kontulariek apaindu ondortik, graziakin, dute argitara ematen; ezdute besterik egin. Andersen, Dickens eta bestek.

ASTO ZAHARRA TUDELATIK deltuak, otsoko eta astokoen arteko elkarizketa ezaguna dauka, apur bat aldatua gisa huntan: —Agur, agur, otsoko! —Ongi etorri, astoko! —Nondik ator? — // —Tudelatik, otsoa — // Hiri ere emango diat // Nafar ardoto gozoa //.

Azken kontua berriz, luzeago da, biziki minbara, bihotzondo eta nigarengarria; ezaguna hau ere, Azkue-n dagoena. Neskata ontziratu izenburua duenean, Donibane ontzikapitain batek, gaixtakeriz, nes-

katxa polit bat liluratzen du, eta ontzi barrenera ekararazten; min eta pena ederrak pasatuz, azkenean, gizaixoak iltzen. Kobla osoak ekartzen ditu, Onaindia liburutik artuak. Nork ezditu bertsu hauek neskata horri entzun?

—Brodutzen ari nintzen // ene salan jarririk // aire bat entzun nuen // itsasoko aldetik. // Itsasoko aldetik, untzian kantaturik //, eta amak arropostu: // —Bai, habil aurra, habil erran kapitainari // jin dadin afaitera, hemen deskantsatzera //... ..gero, kapitainak neskatzari: — // Andre gazte xarmanta, Oi ezin daitekena! // Ipar aizea dugu, gan bear dut aitzina! // Ezin ilkia baitut, hauxe da ene pena! // Andre gazte xarmanta, zu sar zaite untzira // gurekin afaitera eta deskantsatzera. // Tartetan ere, apaingarri sainduak baditu aurrek eginak; hauen izenak ezartzea merezi dute; —Koro, Jose M. —Inma— Iñigo Bersategui, Karlos Iriondo eta Javi Segurado; 10 urte baino adin guttiagoak.

Bigarren liburuxkoak bi komedia-antzerki ditu: MARTIN AROTZA eta SENDAGILE MALTZURRA dartzanak; honen gaia ere berdin Azkue-n artuak. Lehena, sorginkeriko ipuina, Barandiaran-en xurgatua ere. Martin behartsua debruarekin dabilla, arimaren truk zoriona lortzekotan; baina azkeneko dena zuzenera ekarazten du Martinek. Bigarrena, luzeago da; bere kanta solfalerroekin. Lurdes berak ohararazten duen bezala, SENDAGILE MALTZURRA ezta ipuin egokia aurrentzat, gaia ausarta duelako.

Emazte eder eta gaixto batek, gaixoa ere eginez, sendakin arin bat etxera ekararazten du, hunekin jostatzeko asmoz, eta senar gaiztoa Gasteiza igorri landare-botika eske. Baina morroi arloste batek dena salatzen nagusiari, kantatzen duela rik Azkue-n kanta egia: —Peru gurea Londresen // zingulunlarrak ekarten // huraiandikan etorri arte // guztiok dantza gitezen // Al! ori egia... .

Nagusien eta morroiaren arteko solasetan haatik, ausarkeri geyegi sartzen dituela autoreak, iduri zaigu. Aitzaki ezdeus horiez landa, begiak orrialdetik altxatu gabe irakurtzen dala komedia hau, gogotik aitoruko dut (eta irakurleak doblatu-ko lirakela nago, grafia geyegi tinkatu eza), idatz-estiloan ohartu ere gabe, eta komediagile famatuak, Tristan Bernard, Leblanche bezalakoak, gogora arazteraiño. Euskal kantari zoragarria bezala ezagutzen zintugun: baina ipuin-komediagile / bezala ere, artista aundi bat zaitugu, Lurdes IRIONDO.

A. IRIGARAY

Sutondoko solasaldiak

Andre Courreges, Balenziagagandik ikasi zuen gizona

Aurreko artikuluan genioenez, Kristobal Balenziaga jostun handiak ikasle bakarra utzi zuen: Courrèges.

Andre Courrèges Nafarroa Beherekoa da. Españolez ederki mintzatzen da. Eta euskaraz, behar denean, ez da gibel gelditzen. Alabari izen euskalduna ezarri dio. Pilotan ere egin ohi du. Iruiñean nahiz Donostian, maiz inguratzen baita hiri horietara, bere etxean bezalaxe egon ohi da. Courrèges-ek ez ditu, hala nola Balenziagak, printzesak jauntzen; inor guti bezala moldatu zaio bizi duen garaia eta bere «prototipoak» ditu sortu. Emakume normal eta soilak jantzen dizki-zu. Lapidus, Givenchy, Carven, Marc Bohan, Yves Saint-Laurent, Camps katalana eta Pako Rabanne donostiarrekin batera, egungo joste-munduan gorenetariko tokia du Courrèges-ek. Xuria eta gorri-amapolak dira haren kolezioetan margorik nagusiak. «Rouge Courrèges» deitzen dute, «urdin Persia» edo «arrosa india» esan ohi bezala.

—Zergatik agertu da André Courrèges, bere estiloaz ezezik, kolore berezi batzuek?

COURREGES.—Ene ustez, koloreak alaitasuna eta bizi adierazten du, bizitzan bilaka ari garen guztia. Haur batek nahiago du, beti, zuriz jantzia dagoen pertsona. Lurrari indar egiten dion eguzkia ere koloretan da zabaltzen: zuria, urdin argia eta gorria... Horregatik, gizonak (ez gizona den bezalakoa) baizik nik nahi nukeenak) beti kolorez jauntzi behar luke.

—Haurra, jantzen, zinezkoagoa eta bat-batekoa ahal da...?

COURREGES.—Bai, noski. Emaiozu haur bati koloretako arkatzen artetik hautatzeko. Alaiena bilatuko du. Beltza utzi egingen du.

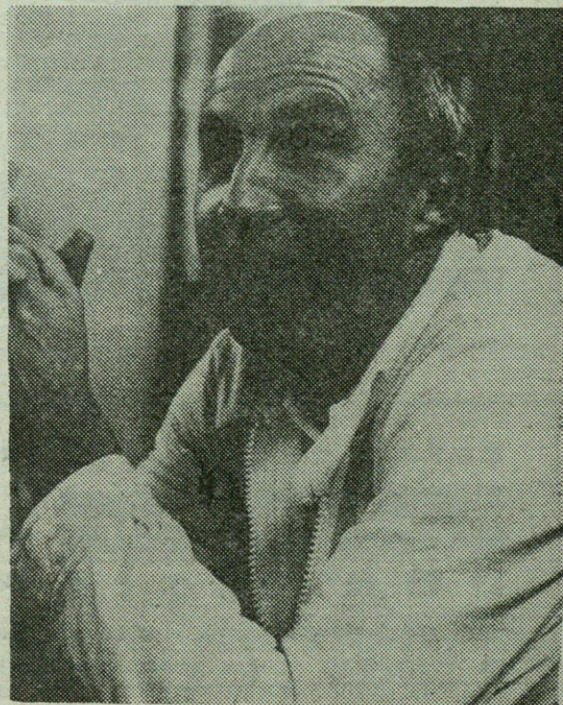
—«Maxi» moda jostundegi handietan aurkeztu baino lehen ere, esan zuen Courrèges-ek: «Ez dut atsegin, ez du iraungo, bainan ene kolezio-zati bat «maxi» izanen da, ekonomia alderdiari begiraturaz». Zuk beti nahiago duzuna egiten duzu ala Syndikal Kamarari eta merkaturako arauai lotu behar zatzaizkie?

COURREGES.—Lehen jende gutirekin lan egiten nuenen, nahi nuena, atsegin nuena egin ohi nuen; sor nekazeen linea bat zabaldu baino 2, 3, 4 urte lehenago. Ez zitzaidan axola, gehiegi, negozio batek lur jo zekidan: banuen diru pittin bat ataka txarrak iragaitako. 1961ean finkatu nintzen neure kontura eta 1965a arte atsegin zitzaidana egin ohi nuen, publikoaren gustuak kontutan hartu gabe. Orain ere ez dut bide hori utzi, bainan ene kolezioek hiru alderdi dute: atsegin zaidana, garaia eskatzen duena eta... agirikoa. Zaindu beharra baitut nere posizioa, 500 pertsona dut, ukan ere, nere etxan eta beste 1.200-i lana ematen diot. Ez naiz bakarra. Ezin jolas egin besteen ogiaz.

—Courrèges-en kolezioa bakoitzak arima gazte bat, biziz, izpiritu bizkor eta alaiadun arima bat adierazten du. Zer esan nahi du honek: zuk emakume edo emazteki gaztea bakarrik jantzi nahi duzula ala emaztekiaren gaztetasuna ahalik eta gehien luzatu nahi zenukeela?

COURREGES.—Bizitza aldatuz doa. 40 urte dituen emaztekiak ezin ditu izkutatatu bere urteak. Zenbaitetan gertatu zait aurrean adin horretako emakume 20 urteko bere alabarekin. Ez da bien artean alde handirik. Silueta ia berdina dute biek; aurpegiari gertzen zaio, beste inun ez. Ez da harritzeko 40 urteko eta gehiagoko emaztekiekin topo egin eta artean badutela... halako zerbaiz ikustea...

—Courrèges-i beti gustatu izan zaio marraztea. Esaten zion aitak: «Dibujoarekin ez duk etorkizunik. Bizartsu eta iletsu izanen haiz. Buhame bat izanen haiz. Lan serioago bati atxiki behar hioke». Balenziaga jostun handiaren dibujo batzuk atzeman zituen arte. Izerdia, lana, urte askotako ihardunak gaztetasunez, alaitasunez eta ametsaz beteriko modeloak. gonak eta frakak atzematera eramane zuen: haren eskutik emakumeak poesiarako eskubidea eskura du.

Andre Courreges 1973 urtean

Pintatuz ere ardiesten dizu Andrék poesia hori. Courrèges, jostuna ezezik, pintore on bat ere bai baita, emazteki eta honen munduaren pintatzaile.

Zaila izango da, ordea, emakumeen munduan agintzea eta lan egitea?

COURREGES.—Lanean, emakumeak arretatsu dira eta otxan, lana atsegin dutenean. Anitz urte daramat emakumez inguratua eta ezagutzen ditut. Horiek ditut neure laguntza eta musa. Neure emaztea dut, lagunik hoberena ezezik laguntzailerik hoberena ere. Zori handi bat da hau eta erretasun handiak dituen ematen. Kolezioa prestatzen ari garelarik, alaba etortzen zait batzuetan lantegira. Hura sartzen denean, badirudi etxe osoa sartu dela. Harek lagundu arren, lan asko egin beharra dut. 5 edo 6 ordu egin ohi dut lo. Pinturak liluratu bainaduka eta goizik jeiki behar ukaiten dut pintatzera.

—Courrèges-ek, nahi duen erara jantzen den fama du. Zamarra eta fraka hori-kanarioak erabili ohi ditu, fraka oso motzen azpitik bota zuriak oso aurrerakoi dirudite; beti polo zuriak eraman ohi ditu edo gorri-amapola kolorekoak... Zure ideietan jantzian bezain ausarta ahal zara?

COURREGES.—Ilargiko nekazari bat nauzu. Beti nere idurimenean aztarrika ari naiz. Ez dut deus ere jakiten. Ez zait besten eritzia axola. Nere obra zait axola eta ez nitzaz esan derakotona. Miloika urtetan dabil mundua itzulika. Bizitza bat ez da ezer asko. Jendea joan egiten da. Loreak zaizkit gustatzen, zelaian behin hartu genituenak batikbat. Loreekin mintzatzea zait gustatzen, lore grisik ez baitago. Koloredunak dira. Nik egin jantziak ere halaxe izan daitezela nahi dut. Mundu alaiago bat egin nahi nuke, kreazioko lehen egunkoa bezalakoa. Borroka eta lan egiten duten izpiritu gazteko emaztekiak jantzen ditut. Besterik ez.

EDORTA KORTADI

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrutizkifia: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Dei honi jarraituz bazatoz
zura erlojua KANARIAS b'rtan
baino merkeago erosiko duzu

Masón Arzu, 1

ONDARRABI

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

FELIX ETXABE, S.L.
Urrutizkiña: 891754
ZALDIBIA (Guip.)

RAILITE
LEGEZKO
ZABALTXAILLEA
Aldacenea. 4

Urrutizkiñak:
44300 ta 420727

[illegible]

**Bankaetxe
on batek arazo
asko koponduko
dizkizu.**

**Zenbat eta
eskurago orduan
eta errezago.**

Banco Guipuzcoano

**gertuan daukazu,
zure zerbitzuan prest
eta gogotsu.**

Angola, Ginea-Bissau eta Mozanbikeko Eliza urratua

«...Nazio portugesen baitan behar dugu bilatu aurrerapen materiala, kulturala eta morala, agintari portugesekin leial lan eginez eta haien agindura jarri» (deklaratzien Custodio Alvim Pereirak, Mozanbikeko gotzai batek seminaristei, 1961ko abuztuaren 17an).

Ikusten denez, deklarazio hori, Elizaren eta Estatu portugesen arteko loturaren adierazpena da. XV. mendetik datorrena. Elizak, orduan, fedea zabaltzeko aukera ederra zetorkiola eta, Portugaleko erregeei aginte handia ezagutu zien elizak eraikitze, fundatze eta hornitzea. Bost mende daramatzi egoera horretan. Ez da zeremonia ofizialik gotzairik gabe, ez eta jai erlijiosorik gobernaririk gabe.

Ebanjelizazio modua bera ere juzgatzeko eskubidea du herri agintariak. Honela zioen Salazar-ek 1954ean, Erromako Aulkiarekin izan zuen hausnartze: «Fede Zabalatzak bere ekintzabide berezia du, eta egite politikoan edo eta konzeptu politiko beraren kimua dena. Beste bat da gurea».

Eta «beste» hau nagusitzen da. 1958an, Salazar-ek xuxu hau agertzeko ausardia izan zuelako, hots, «Elizak ez du askatasunik bere dotrina soziala zabaltzeko» esatera ausartu zelako, atzerriara joan beharrean gertatu zen Ferreira Gomez, Porto-ko gotzai. Eta kontzilio garaian, Portugaleko gotzaiak ez zioten utzi Erromako ikastetxe portugesean bizitzen. Hego Ameriketako gotzaien artera joan behar izan zuten.

«Pacem in terris» agertzean, ederki soildurik eman zuten argitara, Mozanbikeko Aita Vuri buruzagiak 1971ean agertu zuenez. Eta Paulo Viren «Africae Terrarum» zelako izkribua, hots, afrikar herriei zuzendurikoa, gobernuak bildu zuen, zenbaki guztiak, zeharo, erositaz.

Eta hori guztia, eliz hierarkiak inolako protestarik egin gabe. Eta ez da batere harritzekoa. Erromak eta Portugalek konkordatoa firmaturik daukate 1940ean. Honen arauera, Afrikako katalunian portugesean, misiolari-laneria guztiak, goitik beheraino, portugesa behar du izan nazioz, eta atzeritarren batek sartu nahi baldin badu, gobernariaren baimena behar du, eta ez du baimenik izan, portugesez irakurtzen eta idazten taxuz jakin ezen. Begi bistakoa da, horrek guztiak nola eskulotzen duen misiolaria.

Gainera, misio katolikoa, konstituzio portugesean arauera, «inperioaren onerako egiturak dira eta zibilizaziobide ezin hobek» (Art. 2).

Bada gehiago ere. Misiolari gobernuak ordaintzen ditu, gotzaiaren edo ordezkariaren zehar.

Eskolak, hizkuntza portugesa ezinbestekoa da, eta irakaskintza probintzia bakoitzeko gobernariak onarturiko programaren arauetara da. Eskola horietan, bertako jendea «nazionalizatu» egin behar da, eta «lanerako gai» bihurtu.

Horrela bada, apazeria egituraz, gobernariari lotua eta menderatua dago kolonia portugesean. Eliza, hor, kontzilio aurreko giroan bizi da. Gotzaiak etxebizitza apain goxoetan jauregiturik; gaisoetxe askoren arduradun; Eliza guztiz egituraturik; ekintza guztia, esateko, sakramendu banaketa hutsera jarria.

Laikoren batek hitzegitean, oihartzunik ez gotezaingan. Kasu aski argigarria honako hau: 1970eko azaroaren 26an zen; Alvim Pereira gotzaiak poliziarekin batera doa Celio Regoli italiar apaizaren etxea miltzera; Frelimo-ekin, hots, Mozanbikeko liberazio frenteari harremanetan dagoelako errezeloa du poliziak; inongo etxabaidarik gabe, erudun jotzen du gotzaiak, poliziarekin batera, apaiza.

Bere bizikera goxoa aldatu beharrean ez gertatzearen, ez du goi-hierarkia horrek inolako kritikarik onartuko.

Baina, sistemari zirritu bat agertzen zaio. «Oinarriko misiolariak honetaz jabetu dira: indijienak «berdindu» edo portugalduek beharrik bertako kulturaren hondamendia dakarrela. Gotzaiak agertzen diete arazo hori. Mozanbiken, 1951ean, gotzai batek bakarrik ematen die arrazoiak.

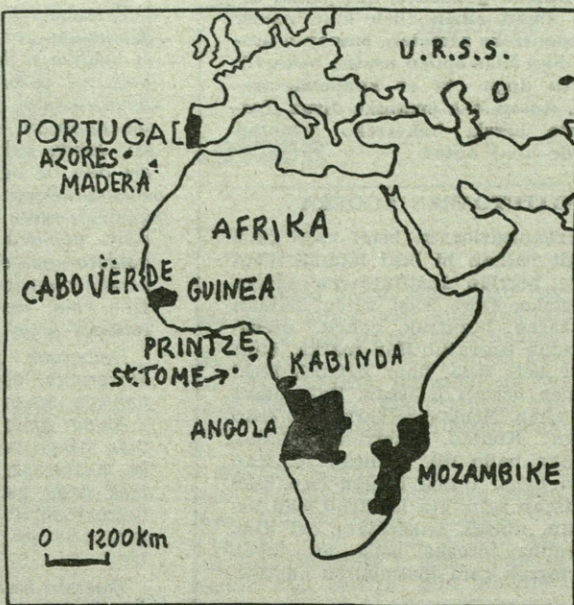
Aspertu gabe, herriak jasaten duen injustiziaren berri ematen jarraitzen dute misiolariak. Mozanbiken, Angolan eta Guinea-Bissaun. Hierarkiak belarriak hetsirik.

1961ean Angolan, 1962an Guinea-Bissaun eta 1964ean Mozanbiken, gerrila jaiotzen da. Ebanjelizazio sistemaren aurka hasten da. Eta Eliza erdibitu egiten: konpromisokoa alde batetik, eta aurkakoa bestetik. Eta misiolari asko doa gartzelara edo eta kanpora. Azken hamar urteotan etena areagotu egin da. Lau gertaera aipa daitezke horren lekuko.

a) 1970ko uztailaren 1. Paulo Viak liberazio mugimenduko hiru leidersak hartzen ditu: Agustino Neto, Angolako Herri Mugimendu Liberazioko Buruzagia; Amilkar Cabral, Guinea-Bissauroko Beregaintasuneko Afrikar Partiduaren Idazkari Orokorra, eta Marcelino dos Santos, Mozanbikeko Liberazio Fronteko (FROLIMO) Lehendakari-ordekoa. Pentsatzekoa da diplomazio mailan sorturiko istilua. Baina, Aita Sainduak zenbait esplikazio baregarri eman, eta kitto; hala amaitzen da istilua.

b) 1970ko uztaila. Zenbait egun geroxeago. Angolako 22 erlijiosok (nazioz portugesez) karta bat ematen dute argitara, Estatuaren eta Elizaren arteko uztartaria salatuz.

d) 1971eko maiatza. Aita Zuriak beren lagunak (40) ateratzen dituzte Mozanbiket. Hona zer dioten, tartean, erabaki hori txurituz: «Luzaroan opa izan dugu, eskatu eta itxoin ere, hierarkiak postura jator bat har zezan, zuzengabekeriari eta poliziaren astakeriei buruzko anbiguitatea garbituz»... Eta honela bukatzen du izkribua: «Egin dezagun otoi Mozanbikeko jende guztiaren alde, egunen batez (laster

—Angolan 1961ean hasi zen liberazio gerra; Guinea-Bissaun, 1962an; Mozanbiken, 1964ean.

Guinea-Bissaun, gerrileroak lurraldearen 3/2-ren jabe dira dagoeneko. Mozanbiken zabaltzen doa gerrileroen mugimendua. Angolan, liberazio mugimenduen arteko borroka dela eta, egoera nahasiagoa da.

—Portugalek bere presuestearen % 40, hiru kolonietan gastatzen du.

—Nazio handiek ez dute bortsatu nahi Portugal; bezero edo kiente onegia izaki, batez ere harma erostetaz. Gaurregun, Portugalek, beraz, kolonia hauek ditu bere esku: Angola (Kabinda barne dela) mendebaldean, Hego Afrikan; Mozanbike, ekialdean, Hego Afrikan; Guinea-Bissaun, Berde Lurmuturra (Cabo Verde), San Tome eta Printze Islak eta Azores, Afrika mendebalean.

—Kolonia horietan 14 miloi afrikar bizi dira, eta 2,07 miloi km.², hau da, Portugal bera halako 22.

izanen ahal da!) gizaki ororentzat salbazio eta zuzentasun seinale daitekeen Elizaren zerbitzari berririo izanen garelako esperantzaz».

Nola aginte politikoa ala erlijiosoa, berehalaxe asaldatu zen manifestu horren aurka. Gotzaiak, gobernuaren politikaren alde idatzi zuten, eta arraza bereizketarik ez dagoela baieztatuz. Halare, herri eskubideen jabe, % 2 bakarrik dira Mozanbiken; % 98 ez dira gai gobernuaren iritziz.

e) 1973ko uztailaren 3a. Adrian Hasting aitak «Times» egunkarian deklarazio hau egiten du: Mozanbiken 400 lagun txikitu dituela, hotz-hotzean, haramada portugesak, eta txikizio horren xehetasun franko ematen du. Berri hori espainol misiolari batzuen ahotik dakiela agertzen du. Eta erasten: «Mozanbikeko gotzai batzar guztia zen txikizio horren jakinaren gainean. Luzaroan itxoin dugu Elizaren aldetik ekintzaren bat, baina alferrik». Gobernuak dena ukatu egiten du, bistakoa da. Eta Custodio Alvim Pereira artzapezpikuak, hori guztia espainol misiolarien asazioa dela esaten du. Eta orduan misiolari espainol horiek honela diote: «Lourenço Marques-ko artzapezpikuak, gotzai baino lehen portugesa da».

Honela bada, liberazio mugimendu horrek, Eliza erbiditu egin duela ageri da. Tarteka-marteka gotzaiaren batek oinarriko misiolarien alde ateratu da. Baina, gehienetan gotzaiak sorrar.

Hiru kolonia horietan asko ugaltu da azken 10 urteotan kristau masa; ez da, ordea, masa hori borroka horretaz jabetu. Horientzat, kristautasuna, sozial jakokuntza bide da batikbat, tradizioko erlijioa kutsatzen ez duena. Kristau ikasbidea eskolari lotua dago, eta eskola portugesa da. Jende heldua, gehienetan, gertuarik gabe izan da bataiatua, eta erlijioak bizitzarako inportantziarik ez duela ikusten du.

Honela bada, kristau ugalketa, bataiatu hutsen ugalketa da, gehienbat, % 0.5 edo izango dira politika heziketarik dutenak. Kristautasuna, «neska-motiko on, errespeto eta apaltasun handikoren erlijio» bezala ikusten dute.

Zenbait klandestinidadera jo du; beste zenbait, aitakeria eta zuzengabekeria kenduz gero, portugesekin bizi ezinik ez duela uste du. Lilurakeria hau, noski, gerrila zabaltzeak itzaliko du.

Liberazio mugimenduen ez du ustetarik Elizaren. Ondorengo urtetan, mugimendu hori areagotu, biziagotu egiten da. Angolako, Guinea eta Mozanbikeko kristauak nor izan nahi badute, gogortasun bide horri ekin beharko diote.

(Puntu hauek zabalago eta oinarrituago ikus nahi liratekeenak jo beza aldizkari honetara: «Croissance des Jeunes Nations» 142, déc. 1973, 19-26 or.).

AMUNSA

ON KOSME LARRI (II)

Baditu, bai, zakarraldi batzu gure On Kosmek; geienetan, ordea, bere asarrea itxura utsezkoa oi da. Beste ziria sartzeko bapoa baiña berari egin oi zizkioten adar-jotzeak, ez zituan gaizkitzat artzen. Aitzeki maitzeki, ilbeltzeko goiz epel batean, gurean zan On Kosme. Laster igerri nion, kolkoan gorde eziñeko galdera batzuk jalki nai zizkidala.

ON KOS.—Agur Jokin, gure Profeta berria. Zilborretik ongi noski, aurrekoan, zaarren kontura irri eta barre aski egin ondoren?

JOK.—Ene, On Kosme, odolkiak ordaiñetan, ordaiñetan...

ON KOS.—Kantora, beindik umekeriak; mintza gaitean seriooki. Ez diat konprenitzen. Apaizak bezin ondo bizi denik ez omen zio munduan. Itxuraz inork ez nai apaizak bezelako bizitza lasai eta erosoa. Denak estu eta larri bizi nai nuntzait. Ain ongi bizi geran apaiz artzen, berririk ez zetorrek beintzat. Ale bat edo beste, emen eta an, sortzen duk ordea. Ez duk giro izango oien artean. I, Jokin, oien ondoan Hermandad de San Ignacio de Loyolako oriek baiña ere eskubitarragoa izango aiz noski?

JOK.—Aien pentsaeraz jabetzea ez da beti ain errax. Sakramentu utsezko Eliz barnean, bizi eziña datorkie apaiz berri auei. Super-mercade batean bezela, Elizara datozenei Sakramentuak eskeintzeko ez omen dira apaiztu. Sakramentuen dendari eta merkataritza izateko ez omen dira apaiz. Frantziako apaiz batzuen aotik jasoa dut «merkataritza» irudi au.

ON KOS.—U, la, la. Made in Frantzia izan ezker, nai eta nahi ez gauza bikaña izan bear. I ere, angoa aiz bai ongi, anga apaiz-kumea, Frantziara apaiztua... aurrelarien ustelkeria eta pozoia andik dakarkik.

JOK.—Zer ustelkeria, pozoia eta lukainka gero! Batzar Nagusiaren pentsakizuna da ori, On Kosme. Ta zuk orrenbeste badakizu, zirik, zirik, aspertzen ez zeran adar-jotzaillea... Eliza ez zela Sakramentu utsezko zerbait. Sakramentuak, bai, Eukaristi eta Elizkizun batzarreak, bai, baiña triunfalismo gabe eta erriari begira egiñikoak. Kristau guziok osatzen degun Eliza orrek, munduaren erdian bizi bear duela, eta ez izkutuan. Kristoren antzera, Elizak ere askatzaille izan bera duela, zuzentasun eta askatasunik gabe bizi diran gizon guzien askatzaille. Kristoren Ebanjelioaren arabera, gizarteko arazo guziak konpontzen aalegindu bear duela. Politika eta beste edozein bidetatik datozen zapalketak Elizak salatzen kemena eta biboteak bear dituela. Ori guzia eta geiago, On Kosme Jauna. Batikanoko Batzar Nagusiaren erakutsiak dituzu ta gaurko Elizaren Paternalgintza osoak bide ori darama. Ta zuk ori guzi ongi dakizu.

ON KOS.—To... to... to... Gero, zera... On Kosme dela Zakar-ontzi. Arkakoso askorik ez dik bear onoko onek ere gorputzean azkurea nabaitzeko. Ez dezagun patxadarik gal. Gizarte-arazoetan murgildutako Eliza nai duten apaiz gazte auek, jendeen eguneroko bizitza latzean, aien antsi eta larritasunez beterik eta munduko miseriaren artean bizi bear liateke. Baiña izena eta izana ez dituk berdin. Apaiz berri geienek Ikastetxetara zijoazek; auekako asko, erbestera. Izan ere fundizioan muturra zikintzea baiña erosoagoa baita Ikastetxe Nagusi batean Filosofia eta Letras egitea. Eskapismo aundiko mutillak zerizkiet bla, bla, bla, itzigiten duten apaiz auei. Beartsu eta zapalduen Eliza bear dugulata, eta gero ospa Ikastetxe Nagusietara!

JOK.—Orain eta gero, On Kosme, apaiz ikasiak eta jakituri aundikoak bearrezkoak ditugu. Geroko Elizan, nere ustetan beintzat, kristau taldeetan, kristau sekularren antzeko apaizak izango dira. Sekularrak bezelaxe familia eta lanari lotuak. Apaiz auen alboan, izango dira ordea bestelakoak ere; Apaiz liberatuak, apaiz misiolariak, emen eta an, Kristo adieraziz, kristau talde berriak sortu bear dituztenak; Apaiz suspertzaileak, pastoralgintzan ongi ikasiak izanik, emengo eta anga kristau taldeen espiritual argitu, sendotu eta biziki berotuko dituztenak; Itz batean, apaiz karismatikoa, Jainko dei bereziz, Jainko erriaren zerbitzu uts utserako eta talde berriak sortzeko eraturako apaizak.

ON KOS.—Geroko ori, geroak esango dik zer izango den. Ni ez nauk i bezelako Profetatxoa eta gaurkoak naiko lan zemaidak. Gaueko aurtzaren eztularen urregio denik etzak uste gaur eguneko apaiza. Apaiz gazte gutxi ikusiko duk atzapor eta arpegiak bezutela gure lantegietan. Gure lantegietako Nagusiak oso kristau zintzoak dituk, meza entzule eta errezatzaile, baiña buruz eta talentuz aski argiak beren lantegietan ez sarrerazteko apaizak. Apaizak eskolatutak dituk, apaizak lege eta langile eskubideetan, geiegitxo zekitek. Esku bizkorreko langileak nai dizkiate gure NAGUSI KATOLIKOAK, buruz ordea, errotako astoa bezin argiak.

JOK.—On Kosme, neurtu gero zeure itzak. Apaizen antzera nagusi artean ere era guzitakoak dirata...

ON KOS.—Bai, bai, odolkiak bezalakoak, egiten diran antzekoak. Bukatzeko ordea, azkenengo galdera egin bear diat: Zer duk triunfalismo-rik gabeko Eliza?

JOK.—Zaila erantzuna. Elizak nagusi eta etxeoandre bezela ez duela agertu bear gizaratean. Orain arte Elizari begira egon bear zutela uste oi zan eta bere mendeko, bai gizarte bizitzak eta bai Estaduen jokabideak ere. Gaur, Elizak arpegi apalarekin munduari begira eta bere zerbitzari izan bear du. Beekoak, langileak, beartsu eta zapalduak batipat maite izan bear ditu. Aundikeria adierazten duten prozesio, arrokeriazko apaiz-jantzi eta abar bere ingurutik uxatu. Elizako elizkizun bikaiñak, nola eratu? Galdetu bearrean, beste onoko au interesgarriago gaurko giroan: Gure Eukaristi eta Elizkizun bidez, nola zerbitzatu gure erri apala?

ON KOS.—Ire kontutan agur beraz Prozesio eder aiek? Zer egin bear dik orain on Pilipek sekula santan koajutoreen bizkar gainean uzten ez zuen kapa zoragarri arrek? Ta... Titili-Potolo Aguazil aundia ez diagu gelagotan alkatetxoaren atzetik prooziotan arro arro ikusiko. Agur Ostiral Santuetako gure San Grabieli, Koperatibako Joxanton Xorodo; zokoratu bearko ditu betiko prooziotako ezpata aundia eta ega okerrak zituen jantzi xeble ura, Agur...

JOK.—Agur, bai, On Kosme, Mari berritxu baiña berritsuago zaitugun, On Kosme. Agur.

AROSTEGITAR JOK.

ETXEKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'zazu
ATOMIZADO LAGARTO — jabolak erabili beti
Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jabolak bear dezuz oroi

JABON LAGARTO, garbiketarako jabol bakarra
Etxeko-andrearentzat neskamerik egokitena.

JABON LAGARTO!

lizartza

Badugu Tolosa bailaran, herri koxkor bat, mendipean sartuta. Ez du orain arte jendeak gehiegi ezagutu. Lizartza dugu herri hau.

Ez dut uste orain arte oker haundirik esan dudarik.

Kondairan zehar abiatzen bagara kanpoko jende asko sartu dela bertan ikusiko dugu. Baina etorkin hauek ez dira bertako jendearen edo herriaren laguntzaile bezala etorri, agintari bezala. Eta agian sortu dute behin baino gehiagotan iskamila eta haserre frango jendearen artean.

Honelako gertaera batzuk direla eta bertako oso atzera geratu izan dira. Giro horretan heziak izan dira galnara seme-alabak ere. Beraz, nori bota akats horren kulpak? Herriko gizon-amona gizajoei? Ez, hoiek ez dira errudun, atzeritik etorri diren sasi-jakintsu hoiek baizik.

Hasi zen astiro esnatzen herriko gazte talde bat orain dela zenbait urte. Hasi bazen hasi zen, baita jendeak lagundu ere. Gazte haiek hasi ziren jaialdiak antolatzen (zitekeen behintzat) eta gaztetxoan alde lan piska bat egiten, ez baitzuten igande eta jai egunak igarotzeko lekurik, ez onik ez txarrik. Zentro bat egin zen eta baita gazteriarri eman ere bertako eskubidea eta agintaritza, zuzen joan zedin eta beren arteko kezka eta arazoak erabakitzeko lekua izan zezaten.

Bai, hori dena horrela delarik ere, nahikoa al dugu horrekin? Nere erantzuna, ezetz benetakoa da. Herriari begira jartzen bagara, ez daukagu ez ikastolarik, ezta gaztetxoentzat kirol leku taxuzkorik ere. Ez al du, ba, Lizartzak ez ikastola eta ez pilotaleku baten beharrik? Bai, beharra bai, baina baditugu atzetik eta eros iekuetan jendea atzeratu nahian dabilzanak ere. Horrela ezin egin mila bizilagun dituen herri honetan. Leku gehiagotan ere gertatuko da noski fenomeno hau.

Esate baterako, har dezagun IKASTOLA. Lizartzako umetxo batek ez daki gaztelaniarik, ez hiru, ez lau eta ez bost urtetan. Hiru urterekin hasten dira eskolara joaten eta... joan bai, eta egon ere bai, baina ezer egin ez; ez baitakite irakasleak zer esaten dioten, eta horrela jarrotzen dituzte urte pare bat.

Gero beste ikastetxe batera ateratzen direnean beti beren lagunak baino beheago eta atzerago aurkitu behar beren buruak. Horrek besterik gabe beren buruarekiko iruditzen txar bat sortzen die, besteak baino gutxiago ote diren susmo eta uste txar bat, alegia, Konpleju bat.

Beren seme-alabak ikastetxe hoietara bidaltzea hobea dela uste duen jende asko dago oraindik. «Gaztelania beharrezkoa da gaur, hori gabe ez daiteke inora joan» diote. Baina, adiskide, geroxeago ere ez dutela hizkuntza hori behar hainbat ikasiko iruditzen al zaizu?

Gaurkoz aski dudala deritzat. Beste batetan gehiago egiteko aukerarik izanen ahal dut. Gaurko sarreratxo hau beharrezkoa iruditutako zait, irakurleok Lizartzako giroa ginkaldetik besterik ez bada ere jakin dezazuten.

OLAGARAI

mutriku

BATZAR NAGUSIA

Joan zen Urtarrilaren 30'an, Eliz Parrokiko batzorde ta elizkideak urteroko Batzar Nagusia egin zuten elizako batzar-tokian, bertan jenderik naiko bildurik. Garrantzi handiko batzarra egin zen, eta anaitasun giro jatorrean egin ere.

Batzar onen zeregin nagusienak auzetxe izan ziren; Parroki gaiak aztertu, talde berriak eratu eta eliz giro berri bat sortu.

Leenbizi, gure erretore Orbegozo jaunak itz egin zun, bereziki, sekularren eginkizunari buruz. Ondoren, Aperiibai jaunak batzarreko egitarauaren berri eman zuen, eliz gaurkotuaren azterketa eginaz, eta kristau taldeen bidez elizari indarberria eman bear zitzaiola esanez.

Gero, batzordeko idazkariak zezatasun osoarekin irakurri zituen azken urteetan izan diran diru kontu guztiak. Diru kontu auek eliz atarian azalduak izango dira, erriak ikus eta azter dezaten.

Eliz babesean lan egiten duten talde bakoitzeko ordezkariak ere, adibidez, katekesi, karitas, interpa-

rrokial, liturji, jauja eta ikastolakoak, argi ta garbi, xeetasunez azaldu zituzten talde bakoitzeko lan, diru kontu eta beste gora-beera guztiak.

Orain artean zer lan egin diran, eta aurrerantzean zer bide artu edo nolatan jokatu bear dan. Taldeak antolatu, talde bakoitzak bere gaia izango dute, liturji, diru-eragintza eta abar. Talde bakoitzak ordezkari bat izendatuko du, eta ordezkari oien bidez biltzar berezi bat eratuiko da. Ortarako gazteen laguntza bear da, borondate oneko gazteak bear dira, eta aurrero esan bezela, gure errian, zorionez, badegu gazte jatorrik ugari Eliz Parrokiaren alde lan egiteko prest denik.

Azkenik, elkarrizketa luzeak izan du ziren, era denetakoak, bainan atsegiñak, orrela, zaar eta gazte, guztiak, aurrerantzean lan egiteko asmo sendoenarekin bukaera eman zien aipatutako batzarrari.

ANDONEGI-tar Z.

herrera

TROLEBUSAK

—Trolebusak zirela eta ez zirela, nahiko iskanbila eta istilu izan da gure artean, lehen baino autobus guttiago bait zebiltzen. San Sebastian egunean esate baterako, Herre-rako jendea, inguruko herrietakoa bezalaxe, larri-larri ibili zen delako umeen «tamborrada» ospetsua ikusiko, bai ala ez. Arrapatzerik izan zutenak taxisetan, beste batzuk (er-ne ibili zirenak) trenetaz eta askotxok autobusaren geltokitik berriro etxe aldera haurtxoen amets eta ilusioak galduta.

Dirudienetaz gauzak konpondu egin dira, nola ez badakigu ere. Arrazoiak arrazoi, gauzak denon onerako konpondu izan badira pasatakoak pasata gero, poztuko gara bai horixe!

SANTA AGEDA

—Aurten Santa Ageda egunaren bezperan, hau da, hilaren 4eko arratsean lehenbiziko aldiz gure hauzoan jende gazte osaturiko korua er-tena izango dugu. Ohitura zahar hau badirudi berpizten ari dela zonbait herritan, eta gure hauzoan ere ezin falta nonbait, eskerrak eginkizun hortan saiatu den gazte talde bikain horri!

ARETO BERRIA

—Hilaren 10ean, berriz, gure parrokiako areto berria inauguratuko da. Zertarako izango da, baina, areto hau? Egiaz mintza gaitzen, (esango dugunaz ez dugu ziurtasun handirik baina hor-hemenka entzundako zurrumurruei leku egingo diegu). Hala bada, funtzio bat baino gehiago izango omen du: gazteentzako biltoki bezala, haur-zaitegia edo guarderia ere izango da eta katesimarako gela ere bai noski, beraz, eginkizun ugari eta onurakorrak, egia bihurtze nbada eta bere ondorenak emango baditu behintzat. Dena den, horrelako zerbaiten beharrean ginen bai, eta ongi etorria dadin.

BATEREN BATEK

elgoibar

SAN ANTON EGUNA

Ederki igaro genuen egun hau. Goizean, Odeon zinemari Ikastolako haurrek eskainitako jaialdi batetan izan ginen. Ikastolako haurren benetako show bat izan zen. Bertan dantzari eta kantariak gogor saiatu ziren lanean. Ikastolako haurrekin batera, ikastolatik igarotako neska batek, belarriak xuabe-xuabe poztu zizkigun. Ez genekien gure Mari Julik hain ederki kantatzen zuenik. Ondoren Yon Bergaretzek kantu eder pare bat bota zizkigun. Zoragarria izan zen benetan. Gure Alfonsotx ederki presentatu zizkigun. Ondoren zenbait pertsonak bazkari bat egin genuen. Nahikoa jan ondoren, sinistezineko pertsonak ikusi genituen dantzan.

Bai, bai, egun zoragarria benetan!

BETIKO KALEAK

Zorionez bukatu dira B. Ezenarro eta P. M. Urruzuno kaleetako obrak. Kale bi hauek lotzen dituen tar-tean, zurubi berri bat egin digute. Nahiko dextentea. Alboan «zona verde» hoietako bat egiteko asmotan bota dute hazi pila, bainan ikusi beharko «verde» hori agertzen den edo ez, egia esan, orain arte behin-

tzat ez dute batere belar antzik. Kaleak bukatuak dira, bai, bainan depuradora hoietako batek sekulako autsa botatzen du. Behin baino gehiagotan izan dugu goragoko go-go. Ankak seguru baditugu galipetaren gainean, orain txorabiotik libbra gaitzala Ama Birjinak, ez bait dut uste beste norbaitek libratuko gaituenik.

Estazio eta Sandroke bideak zeharo hausiak daude. Autopistaren ondorioak. Magirus zahar hoiek «Fosas marinas» antzeko zuloak egin dituzte. Entzun genuenez, autopistak dirua eman omen zuen kale hauek konpontzeko asmotan, bainan oraindik San Blas opilen usaina bakarrik hartu dugu eta ez konponketarenik. Autopistak emaniko dirua, Instituto berria bukatzeko asmotan gorde ahal dute?

INSTITUTOAREN EGOERA

Urbanizazioaren berri ezer gutti dakit bainan bi begi haundi ditut gure herriko Institutoaren egoera ikusteko. Obra hasi zuten, bainan etxearen hezurak egiten, presu-puestoa izorratu! Hau marka, hau! Aste bete dela, haur batzuek ikusi nituen bertan jolasean. Bakerotara ari ziren. Neuk nire harrurako esan nuen: Kontxo, eskerrak, zerbaite-tarako balio dik! Umeak jolasean egin behar duten lekuan ezin dute jolasean egin, eta ikasteko leku batetan, umeak bakerotara ari dira. Mundua zoroena bada, gu, Elgoi-bartarrok gara munduaren nagusi.

IKASTOLA BERRIA

P. M. Urruzuno ikasketa-kopertiba marxan dioa. Etxez etxe eskabideak egin dira, etxe berria egiteko dirua eman dezaten. Ondorioak ikusi behar. Nor fidatu gurekin?

HASIER

Irakurleak Mintzo

Zeredozer egiteko prest gaudenean zeredozer hori gure helburua da. Gure baitan helburua garbi ez badago ez dugu abiatu behar. Bestela lehenengoan eroriko garela. Jende asko, nora joaten ari den ez dakiela, ikus dezakegu. Beren bizitza osoan gaur honutz eta bihar haruntz dabilta. Haien bideek galdetu ez dutelako gerta-nundik nora joan behar duten tzen zaie. Helbururik ez dutelako.

Helburuak, beraz, ametsa aurreruntz eramateko indar nahikoa eman beharko digu.

Baina igaro gaitzen adibide bakar batera: Euskarazko ikastaroak. Ia herri bakoitzak badu berea. Noski, beharrezkoak dira eta talde batzuek saiatzan ari dira antolatzen.

Ikastaro hauetan maila desberdinetan sartzen da jendea. Nork bere maila bereizia baitu. Maila hauen artean «Ezerrez dakitenentzat» bat bada.

Eta kaso honekin sartuko naiz.

Nik, irakasle baten azalpean jarriko banintz, nere lehenbiziko galdera ikasleei, hau egingen nieke: ZERGATIK ETORRI ZARETE EUSKARA IKASTERA? Ene ustez galde honen erantzunak ikasle bakoitzaren neurria emanen liguke. Garbi dago «gustatzen zaidalako» edo «behar dudalako» erantzunak desberdinak direla. Sarritan agertu zaizkigu kaso hoik: Lagun bat, BEHARTASUN hitz hori erabiltzen badu, laxter euskaldun berria bihurtuko zaigu. Baina, aitzitik, GUSTATZEN ZAIT edo ETORTZEKO ESAN DIDATE hitzak erabiliez gero, z du lagun horrek aurrerapenik egingen. Ikastaro bat eta beste asko egiten badu ere ez du euskararik ikasiko.

Horregaitik irakasleak desberdintasun hau ikasleei erakutsi behar diela diot. Argi eta garbi gainera.

Gero irakaslea BEHARTASUNA nork hartu duen helburutzat oharatu beharko da, ikasle hoiekin saia dadin. Eta, ahal bada, pertsona hauekin talde berezi bat egingen du, atzean gera ez ditezten.

«Nahi duenari nahi dena» lantto honen lema izanen zen.

«Euskara beharrezkoa dugu» pentsatzen denean egotera garbiago ikusiko da. Ez den bitartean bidea lainoz beterik azalduko zaigu. Ia bidea noiz argitzen den!

MENDIAGA
(Arrasate)

GURE DIRU KONTUAK ETXekoANDREAREN LASAITASUNERAKO

Etxekoandre zaitugun orri, CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA etxean jarritak DIRU KONTUAK gauzak erraztu baino ez dizkizu egingo.

Izan ere, amaika pagakizun izan oi du etxekoandreak: argia, ura, urrutizkiña, errenta, aseguruak, kuotak, letrak, eskolak, kontribuzioak, ileroko ordainketak eta abar. Eta guzti orrek zure eguneroko zereginetan denbora galerazi besterik ez dizu egiten. Ainsterañokoa da, gero, zure zeregiñal Orregatik, CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA etxeak DIRU KONTUARI ESKERRAK gauzak erraztuko dizkizu. Emendik aurrera ez dezu gai ontan ezeren buruausterik izango. Orretaz gain, gure ofizinetan behar duzun argitasun eta laguntza emateko prest gauzakazu.

GURE DIRU KONTUAK: ETXekoANDREAREN LASAITASUNERAKO.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

pasai donibane

TERRANOVA

Urte berriarekin batera, bakailo arrantzako baporeak Terranovaruntz abiatzen hasiak ditugu.

Lehenengo egunean, lurralde haieran ibiltzen den adiskide batekin mintzatzeko aukera izan nuen. «Arrai sarda etortzen denean, zion, gogor eta arin lanegin beharra zego; bestetan ordea, patxadan eta lasai egoten gaituk, nahiz karte-tan, nahiz irakurtzen. Baina, arazo edo problema gordinenetako bat zera duk, hainbat hilabetetan elkarrekin «espetxe edo gartzela» txiki hoietako batetan bizitzea».

Izan ere, egungo bapore gehienak, lantegi atseginak baino area-go «espetxe» desegokiak dira. Izan ere, desberdinetako gizonak, elkarrekin ondoan *derrior* bizitzeak horrelako muga estuetan, gorrotoak eta ezinikusiak dakazki maiz.

Gure hitzak zerbait balio badu, arrantza oparoa eta ugaria opa diegu, batez ere lehenbai lehen etxera daitezen.

PASAI-SOUTHAMPTON

Zerbitzu berri bat jarria da denbora gutxi dela, Pasaiako portuan, alegia, asteen bi bider Pasaiako katiatik bapore eder bat abiatzen dela Inglaterran dagoen Southampton porturaino.

Ba omen ditu restaurante dotore bat, bar, Jolas toki, diskoteka, dendak, dantza toki, eta zinema aretoa; 200 automobil eta 436 pertsona eraman ditzake. Itsas-ibilaldi honek, 29 ordu iraunten du. Sendagile edo medikua ere badu. Salneurri edo prezio merkeena 1.500 pezetakoa da; joan-etorria beraz 3.000 pezeta.

ZORIONEKO HARRIAK

Gure belarrietara zorioneko berri pozgarria iritxi zaigu alegia, mendi tontorrean dauden harkaitz edo arroka beldurgarriak sendotzen ari direla, eror ez ditezten.

Betoz horrelako neurri trinkoak; izan ere, hobe da bai aurretik neurriak hartzea zorigaitzei zai egon gabe.

HERIOTZA

Joan den astean Eugenia Dadié, 84 urtekoa, hainbat urtetan elbarritua igaro ondoren, Jaunak zeruratu zuen. Goian Bego. Familiakoei gure samini bereena.

INALURRETAK

soraluze

Urtebete iragan dugu ataltxo honetan idazten. Gu oso pozik gaudela datusagulako Euskararen antzurreratu gaituala, naiz eta oraindik gehiago lortu behar, gure idazlan-txoak irakurtzen dutenak ere esan digute guk idatzitako Euskara oso zaila egiten zaiela ulertzea eta gure hurrengo helburua horixe da, idatzi bai baina irakurleak aditzeko eran. Aurten ere hartu genduen bideari jarraituko diogu, hilean behin edo ahal bada sarriago idatzi, baina eskaeraxto egiten genizkien herriarrieri, berak ere ahal duten neurrian idatz dezatela guk mai-zezi ezin izaten bai dugu berri guztietara heltzerik eta gero beti beranduo izaten da albiste hoiek agertu orduko.

Honekin eztugu esan nahi utzi egiten diogula idazteari, ez horixe, baizik lehen bezin gogotsu jarraituko dugula idazten, geroagota hobekiago bete nahian gure zeregin-txo hau, zeren Euskaraz idazten, ez da ikasten egun batean baizik ordu asko igaro behar dira idazten aldia igartzeko.

Gure akats nabarmena hauxe da, aditza oso gaizki erabiltzen dugula eta era gutxi, Euskarak mami guztia aditzen datza; guk berriz era errezenak erabiltzen ditugu, dira, da, dugu eta abar, hoietatik irten ezin da.

Guk hemen idazten dihardugu asmo batekin, herriaren onerako eta herri horrek mintzo duen Euskara-

ren jasokunderako; hori egiten ez ba genuen hobe litzaiguke oraintxe bertan idazteari uztea, baina nahiz gure Euskara honekin asmo hoiek betetzen ditugulakoan gaude eta horregatik jarraitzen dugu aurrera. Beste urte bat dugu begien aurrean; eztakigu zer berri ekarriko ote digun baina ahaileginduko gara gure bete beharra ahal dugun zintzoen egiten.

TEOLOGIAKO IKASTAROA

Egun eguneko gaiari buruz, gaur hainbeste hitz egiten bait dugu beraien gainean eta askotan deus ez-takigula edo argitasunik ez dadukagularik. Gauza hoien berri jakitea gura badugu joan gaitezen eleizak eratu dituan teologiako ikastaro hoietara.

Urtarilean, giza eskubideei buruz izan zen ikastaroa eta irakaslea Yon Etxezarreta.

Otsaillean berriz Kristau fedeari buruz izanen da ikastaroa eta irakaslea, Karlos Agirre.

Gazte talde batek

ondarru

ETXEKO BARRIAK

Bai, irakurle. Etxeko barriak baiño eztodaz emongo gaur. Makaltxu, «trangaso» edo olango gaxu ixan dodala nire aumek uste dau. Orreaitik, ezin ixan dot kalea urten eta geure etxin entzun dodazan barriak ipiñiko dodaz bakarrik. Parkatu.

KONTZEJAL BARRIAK

Egun oneitako baten erriko kontzejal barriak jarriko di Ayuntamentuko alkixetan. Beuren artin, andrazko batpe ba ei da, nire aumek berria ekarri ebenez. Eta, ori dala ta, pozik ebillen: andrazkuk aintzakotan artu dabezelako. Nire aitita baiña, ez egoan tratzi bertan bera lagateko, eta gora goraka ekin eutsan aumeri. Berak agindu biar baleu, erriko iñor ez leukiela aginten ipiñiko. Zeoze gexa pagauta be. Erromatik ekarriko eukiela. Andik, andik bialtzen ei debez gizonak. Pilatos bat, a ei zan gizona, alango gizonak aginten errian eukitiarren, ortotzik Antiguko Amaana jungo litzetekela.

Jesus, Santa Marixe! Zein berotuko ta, nire aume! Ederra da bera beroten danin —Jaungoikoak ez ebela ikusiko. Kristiñau batek zelan esan leikien. Alperrik ebala elixa juti. Konpesatzera ez juteko, abarik ez eutsola parkaxiñorik emongo eta... Nik eztait, zelako erretoliki atara eban. Aitita gisaju, susta susta ein da laga eban.

Nik entendiut neutsan aitari, arek zegaitik Pilatos maite eban. Pilatosek, txarto edo ondo, erriak nai ebana ein ebalako.

AITITAREN BATAIO BARRIXE

Aumegaz euki eban akillari zala ta triste ebillen nire aitita. Eta ez eban arrazoi paltikpe. Nire aume, Kalandixan jaixo ta beti bixi ixandako dogu, eta Kalandiko andrak, andraktiz gero! Onin, onak; baiña, txanpela atezau ezkerro, gixonen bil-durrik eztakarrenak.

Nire aitita, ba, triste ebillen egunetan. Eta alako batin, dana buzti-buzti, itxasura zanga ein da lez etxea etorri ez gakun ba? Etxeko danok, txarrena pentsu gendun: bere buru itxosura bota ebala edo.

Eume negarretan, belauniko aitari jarri gikon parka eskara. Etzan orduntze gurin alaitasun andirik! Eskerrak Santuenbatak argi eutsan aitari. Etzala izer pasa. Markiñako parilletara konpesatzera jun zala eta eurixak atrapau ebala birin. Eta gure aume koitadi eta danok pozik. Oe beru preparau geuntsan, kafe beru emon eta oira sartu gendun aitari gizaju.

Esan be esan gendun ia gizona alan ikusi birin eta a errira ekarteko automobilik etzan pasa. Neskatilla gazti ixan balitz, artuko eben bai, eta mutil gazti ixan balitz be bai. Baiña, agura gixaju, ainbeste birin, blai-blai, ein da etxerañño. Ondo pagau eban bai Pilatos zala ta etzala egin eban pekatuaren penitntzi. Baiña, bateo barria artu

ez ebanik iñork ezta ukauko.

—Ja, ja, ja! baiña, barrez egoan bere artin. Eta urrerau natxakon amesetan ete eebillen eta... —Mirentxu, Mirentxu!— esan eustan. Egixe da, egixe. Neuk ikusi dot.

Egixe da Berrituarrak kaminoko ormetan letreru andixek pintauta daukazena. Baiña erdaraz, eta ziur asko eztiz berrituarrak izan oreik pintau dabezenak.

—Eta guri zer gaku? A ikustea etzan beroi jungo baiña? erantzun neutsan. Eta baietz berak. Markiña etzala jun, letreru areik ikustea baiño.

MIRENTXU

tolosa

LIBURUAK

Argitaratu berria ikusi dugu euskal poesi liburu bat; gure ustetan arrakasta ona izango zuen liburu. Baina argia ikusterako bahitua izan da berau. Egileak, Harzabal eta Zumeta izan dira. Elkar lanean eginko liburu bitxia eskaintzen digute.

Poesiari gagozkiolarik biziki mol-datu ditu olerkiak, ohi duen bezala, Joxe Antonio Arzek. Abstrato tankerakoak dira baina nahiko argi eta gaurkotasunez beteak. Zumetak berriz eta berriro zein ahalmen apartak daduzkan artearen alorrean erakutsi digu. Honentzat ez da oztoporik naiz margotzen, edo dela eskultura bat burutzen, edo zeramikazko ormaki bat egiten. Eta orain, poesi liburu bat, arte apartaz ornitzen azaldu zaigu.

Benetan liburu interesgarria elkarturik egin duten liburu hau. Baina zorioneke albiste izan zitekeena, zoritzarreko bilakatu da. Oso gutxi izango baitira dastatuko duten irakurleak, aize hobeak eza-datoz, behintzat.

—oOo—

Hartu berria dugu Lurdes Iriondoren bigarren liburu ere; KIMU sailean GEROK argitaratua.

Oso interesgarria deritzaigu Lurdesen jardunaldi hau. Haurtxoek hartuko dute batez ere ongi. Eta baita hain haur ez diren beste askok ere. Hutsune nabarmen bat betetzer datorkigu eta ongi betetzen duelakoan gaude.

Bide on bat hartua du Lurdesek honetan eta ea noiz ematen dizkigun hain beharretan gauden haurren jolas kontuak. Alegia sokasaltorako, txingorako eta abarretako. Erderaz ari baizaizkigu ikastoletako haurrak jolasean!

Ea, ba, Lurdes. Zuk hau ongi egin duzulakoan baigande.

ALKATE BERRIA

Azken zurrumurruari oihartzun emanaz ba omen dugu alkate berria. Gazte, sendagile eta herriko seme omen. Gaitz frango bilatuko du. Sendatuko ote?

KALEAK

Kaleak sortzen ari dira herria eraberritzen doan arabera. Kaleak, enparantzak eta ibiltegiak noski. Bidezko denez dagozkien izenak ipini ohi zaizkie. Noizko Emeterio Arreseri berea? Eta beste zenbait gizon herrikoiri? Zai gauzkate udal-etxeko arduradunek.

ASKALEKU

lezo

BEHEKO PLAZA

Sekulako lanak egiten hasi zaizkigu Beheko Plazan. Itxuraz malda berdindu nahi dutela dirudi. Nahiko komeriak izaten dira bertatik pasatzeko: taxisen parada aldatu behar izan dutela, autoek egun batzuetan San Juan kaletik ez zutela pasatzerik izan, nahi eta nahi ez Zubitxo kaletik egin beharrik... Lan hauek direla-ta, karamelu-kioskoa Goiko Plazan ikusi dugu.

San Juan Kalean espaloiak egini daude; zuloak tapatu eta gainontzeak ia lehenbait lehen egiten dituzten.

Noizbait aipatu izan ditugu Beheko Plazako komunak, berritzen ari zirela, eta beste, baina berritu zire-

nik ez dugu uste. Hala ere, egun hauetan joateko premiari izaten baduzu, irakurle, larri larri ibiliko zera zurekin ohol bat edo eskailera bat eramaten ez baduzu, salto handia egin behar bait da.

Kontsejupean aiuntamentuaren batzar-agiriak-eta agertzeko «tablón de anuncios» delakoek mira ederra egin dute; lehengo ohol txar haie-tatik gaur eguneko bitrina dotore hauetara badago diferentziarik. Aiuntamentuko batzar-agirik aipatu ditudanez, sekretari jaunari, zilegi bazait, zera esan nahi diot, alegia, ez dela aski «el día tal de los corrientes» idaztea «corrientes» hoiek ze hilaibete eta ze urte diren aipatzen ez badira. Izan ere, bitrina batean badaude hiru edo lau agiri eta ezin jakin daiteke zein den aurrena, bigarrena edo azkena, denek «el día tal de los corrientes» bakarrik aipatzen bait dute, hilaibeteari eta urteari jaramonik egin gabe.

SUA

Aspaldiko partez, suak bisita egin digu. Jaizkibel mendian, Hondarribia eta Lezo arteko pinudi itsusiek epel baino bero-bero pasa dute negu hontako egun pare bat. Adierazi didatenez asko kosta zen sua itzaltzea baina ia beste hainbeste itzaltzaileak agertzea. Hainbeste ote pinu artean den bitartean surik maizago nolaz izaten ez den da harrigarria. Guadalupeko bidea bera, Allerruko Ibilaldi Neurtua baino lehentxeago arte, oteak jana zegoen.

Beraz, pinudien jabe denak, oteak moztearekin asko irabaziko luke, baina moztan ez baditu, «mendia erretzen denean, zurea den zerbait erretzen da, konde jauna», besteak zioen bezala.

ARRATOIAK

Gauzak nola diren! Gauza bat gogoratu eta haritik helduta, segidan dira beste hamaika. Jaizkibel arratoi kabi bihurtuko zaigu; Errotetik gorako kamio ertzak zakar eta zikinkeriaz betetzen segitzen badugu eta bertan bizi diren katuek hainako arratoiak akabatzen ez baditugu.

Ba ote da toki egokiagorik arrai ustelak eta botatzeko? Seguru ezetz; ikustekotan ere, parejeren batek edo, eta gainera usai txarreko eta arratoiez jositako tokitatik aparte egongo dira eguraldi onaren aitzakia dutela.

ESKUMUINAK

Eskumuinak, bihotzez, Atzeko Kamioan autoen abaila-eta neurtzeko sinaleak jartzea erabaki dutenei (ez bait zaigu burutik ere pasa Z. ARGIAren urtarillaren 6ko alean esanagatik jarri dituztenik). Baina sinalea jartzearekin ez da aski; orain kunpli arazi egin behar dira.

SISTIAGANEKO PELLOK

andoain

Agintari berriek ezarri dizkigutenez gero, nabari dira batetan eta bestean ekin-tza berriek. Espaloiak marratzea dela (Beribilak nun ez utzi adieraziaz), ur tutulu zabala-goak direla lurpean, herrikoetxea barrendik berritzea dela eta abar eta abar. Berriek, gehienetan, ekin-tza berriek egin nahi izan ohi dituzte edozein lantegi edo langintzan. Azkeneko urte hauetan onuragarri-rik deus etzan egin eta bazegoen zer egirik; orain jarri dizkiguten agintari berriek bada, oraingo hon-tan badute Herriko dirua Herriaren onerako ixurtzeko gogo. Zerbait azaltzen ari da behintzat; gero gero-koak jAurrekoek, mendietatik hasi zitzaizkiguten eta etxegintzan bukatu zuten (Batzuek kutxagintzan). Oraingo hauek karriketatik hasi dira eta nun edo zertan amaituko ote dute? Geroak erakutsiko digu! Hoirangoz ongi dijoaz. Ohi dugunez, ekin-tza onak eta gaitzak azalduaz jarraituko dugu. Hamabi urte haue-tan, zori txarrez ekin-tza onik gutxi egin zan eta argitaratzeko biderik edo aukerarik ez dugu izan; gaitzak bai ugari eta etxagintzan bereziki. Inor ahal dan gutxien minbera-turik egin ditugu egin ditugun lanak eta aurrera horrela jarraitzeko asmoak ditugu. Lehenagoko alkateak

«ZERUKO ARGIA» irakurtzen zuela, bagenekien; berari aurpegiara adierazteko unerik ez genuen izaten eta ongi etortzen zitzaigun «Argia» hon-tan gure iritziak eta gaiak erabiltzea. Iritxiak zitzaizkiola bagenekien; oraingo honek ez dut uste «Zeruko Argia» irakurriko duenik baina bere belarrietara iritxiak zaizkiola deritzat, handik edo hemendik. Hone-la nahi genuke behintzat! Egia esateko edo idatzeko lotsarik ez dugu. Eta hasi gaiten bada gure ziprintinkeriak botatzen! Herriak, zakarrak biltzeko aukeraturik dadua-kan zakar-biltzaile kamioiak, etxe-etako eta dendatoko zikin guztiak jasotzen ditu; hortarako ordaintzen dugu hainbesteko bat urtearen bu-ruan. Lantegi edo lantokietako uga-zabak ez omen dute ordaintzen eta berorregatik, lantokietan ateratzen dituzten zikinak ez dituzte jaso na-hi izaten. Lantokietako zikinak bil-tzen dituzte, baina garbizaleei hain-besteok bat eman behar zaie. Zer-gatik ematen zaie garbizale hoerl horrelako eskubidea? Lan hau zer-gatik ez ote du herriak bere gain hartzen? Garbizale hoierl ordaintzen zaiena zergatik ez du herriak bere eskuetan bildu behar? Lantoki hofek ez ahal daude Andoainen?

Gaurkoz aski dugu; idatzeko ga-raian hitzak eta izkiak neurtu behar izaten dire; Bixente nire adiskidea lekuko; Huizi alegia. Hitzak haizeak daramazki baina idatzitakoa hor gel-ditzen da. Begia mutilek!

BINGEN Taldekoa

oiñati

AZTERKETAK:

Arbolea izenarekin ezagutzen den ibiltokian pasatuko dira ia egu-nero eta lau aldiz, milla langiletik gora. Euri egunetan, lokatza eta ur-artean ibili bear da, bide nagusira ezin bait da irten; ez ta kanpotik dauden metro erdiko ar-maillanera ezin da pasatu bolara onetan.

Ez al dago erdiko bidean, bi me-tro edo bi t'erdiko zabaleran kapa bat jartzeko biderik?

—oOo—

URBANIZAZIOAN sartu geran ez-kerro, or daude Abenida eta Garli-tano Gofii kalea, amabost bat urte egin zirela ta oraindik urbaniza-zio gaian baztertutik. Abenida, alde batetik dago txukunduta eta Garli-tano kaleko etxe ataurreak lokatza ta potzuk beteta. Ez al da nabarme-na?

—oOo—

Arantzazura joateko zerbizio bat-zuk dauzkagu eta, egia esan, aste guzian ia utsik ikusten ditugu auto-busak, baina jai egunetan, bein bal-no geliagotan gelditu gera «kalean» joan zen ilaren 27'an bezela. Ogei-tamarren bat lagun izango ginen, goizeko zortziretan geldituak auto-bus batek irten beteta eta beste bat bertan egonagaitik ezen garbitasu-nik gabe. Igandetan izaten da jendea eta ez al dauka soluziorik?

—oOo—

AURREKO baten azaltzen genuen erriko epai-etxean jarri zituzten bi euskal-izenen berri, baina eliz-gi-zonen artean somatu dugu kezka bat, euskal izendegi auekaz, nola dijoazten baztertutik santu izenak.

Gudate aurrean baizan eleizaren izendegi bat, nola nai, orain ere balioko du. Ez al litzake izango ego-kia berrira gaurkotasunarekin ate-ra eta zabaltzea? Giroa egin edo daudenari eutsi nai badiogu, esna gaitezen.

Oñatin dago zerbitzu bat, eskas xamarrean ikusten duguna eta gar-rantzi aundikoa, butanoren zerbi-tzua. Sarritan entzuten ari gera, ango kale edo emengo auzoan as-tebeteen ez dute ekarri, baina dago tarte bat, nekez egiten zaiena be-teta kale ortara biurtzea, naiz gero, errian dena zabalduta ta usturik ber-tatik pasatuko dira Bergara alde-runtz.

Tarte au da, Altzaa kaleko asie-ratik Alkartasuna batzokiko kantale-arte. Oraintxe ere, amar egunean egon omen dira bertan sartu gabe butanoa zabaltzera eta jakina, es-tutasunean, bakoitzak bere ontziak arturik, bi eta iru ere bai, kamioia dauden tokira joan bear. Ez al dago au zuzentzerik? edo ez al dago erri-an deposito bat jartzeko biderik?

OTALORA

Elgoibar eta bere ikastola

Non egingo den Elgoibarko Ikastola

Egunoroko bizitzak badu guretzat aberastasunik aski, gure xoko honetan biziaz, eguneroko errealitate hurbiltzen garenontzat. Herri baten hogeitalau orduko birak eskeintzen digu hamaika xehetasun eta gorabehera, hamaika nahigabe, buruhauste, arazo eta komeria. Elgoibarren oinak pauso bilakatzen dira bere aurrerabidean eta elgoibartarrok etengabeko bidelari. Gero eta zailago zaigu herri baten pulsoa neurtzea, gerota konplexitate gehiagorik agertzen baitzaigu herri horren izaera eta nondik-norakoa. Hala ere sortzen dituen ekintzetaz baliatuz neurri hori adierazteko orduan, ekintza hauek direlako askotan, hain xuxen, herri honen biziaren adierazgarri eta zantzu gertatzen direnak, Jaiegun, hitzaldi, ospakizun, jaialdi tabar mintza zaizkigu beronetaz. Aipa dezagun bereziki lerro hauetan Elgoibarrek gaur egun aurrera daraman ekintzarik garrantzitsuenetako bat.

Jakinaren gainean daude denak, eta lerro hau argitaratu eman ordurako gainera, zein girotan bizi den gaur Elgoibar. Elgoibar herri eskale bat bilakatu da; Elgoibar zortzi milioiren behararen aurkitzen da ikastola berria eraikitzeke. Horretarako kanpaina bat muntatu da eta herri osoa da kanpaina hau, diru bilketa hau aurrera daramana. Hamabost mila inguruko herri honek era honetako ekintza bat bere bizkar hartu duela jakiteak badu oihartzun eta esanahi sakon bat gure herriaren eta Euskalerrri osoaren aurrean. Eroen lana ote? Amets bat besterik ez? Utopia bat agian? Gerta daitekeena hori ere; baina hamabost mila lagun ere bihurtzeak eta denek batera amets berdina egiteak utopia guztiak uxatzen dituela esango nuke.

Elgoibartarrek ikastetxe berri bat jaso nahi dute; ikastola bat. Hau nekez uler daiteke ikastolaren zentzuaz, esanahiaz eta gaur egun Euskalerrriaren barruan duen leku eta garrantziaz ohartu ezean. Nola planteatu dute elgoibartarrek arazo hau?; zer itxaropen ezartzen diote ikastolari eta ikastolaren bidez heziketa diren euskal neska-mutil, oraindik haur, hoiei? Zergatik nahi du Elgoibarrek ikastola bat?... Puntu kezkatu eta baliotsuak edozein buru ausartentzat ere.

Behar bada Elgoibarrek gerra ostean eskarmentua jaso du eta industriaren eragin berekoia ere bai. Dударik ez Elgoibar gaur baino euskaldunagoa izan dela; Elgoibarko kaletan barra-barra entzun ohi zen euskara eta euskararen mintzoa; gaur adinean aurreratu-tako jendea erabat euskaraz mintzo zen gure herrian; gaur ordea, atzera gelditu ginen tokitik pixkanaka aurrera bagoaz ere, ezin dezakegu beste horrenbeste esan.

Industria aipatu dut. Betidanik agertu zaigu Elgoibar industriarako joera duen herri bezala eta industria hau bera izan da herriari bere molde eta tankera ezarri diona

eta hein batetan bera da Elgoibarko gizonaren sorkari bilakatu dena. Hala ere badirodi zenbait puntutan eta ez denetan gutiagorik ere, amustu egin duela euskal mundu eta kulturaren balore bezala ikusten ditugun zenbait jokabide eta ekintza.

Hizkuntzaren arazoari heldu nahi nioke bereziki. Ez da hemengo gertakari soila bakarrik; bada Euskalerrrian beste zenbait herri jazoera berdina izan duenik. Alegia, industriak atzerapen bat, gutitze bat, urritze bat nahi bada, sortu duela hizkuntzaren hedatze eta zabalkuntzan; industria indartu den herrietan apurka eta poliki erdara joan dela nagusituz; eta horrela erabat eta osorik euskal giroko ziren herriak erdal girotuz joan direla. Beste arrazoin soziologiko askoren artean hau izan daiteke bereziki gure herrietako erdal giroaren fenomenu hau esplikatzeko duen arrazoiatarik bat. Eta gaur egun, arrazoi historikoa baino beronek sortu duen errealitate hau da oso kontutuan hartu behar duguna ekintza bat aurrera eramane behar dugunean. Adibidez kontuan izan behar dugu guk gaur dugun ikastola erdi giroko ikastola bat dela, gure herri giroa erdia euskalduna eta erdia erdalduna dela; gauza hau ahazteak kalte handiak ekar diezazkizkuke.

Halere honek guztiak ez du gure lana deusetan antzutzen eta murrizten. Areago oraindik. Elgoibar benetako euskal herri egin nahi dugu, goitik beharaino euskal herri oso bat, euskal herri izateak eskatzen dituen dohain guztiez jantzia. Euskara eta euskal kultura landu beharko ditugu, herria euskal girotu beharko dugu eta industria aurreratu bat lortu, hitz batez euskal herri bezala joan beharko du haziz gure herriak. Langintza honetan gaurko eta biharko indar guztiak beharko ditugu; gaurkoa atxikiz eta sendotuaz joan beharko dugu biharkoaren bila.

Aipatu guztiak gure arazoaren barira eta atarira gaktzi. Ikastola berria da gure gaurko arazo. Hamaika urte bete ditu gure ikastolak sortu zenetik. Zazpiren bat haurrekin landatu zen hari hark 580 haur eskeintzen digu gaur egun; datorren kursoan E.G.B.ko zortzi kursoak emango dira gure ikastolan. Historia luzeegia litzateke ikastolarena haren xehetasun guztiak lerro hauetan eskeintzeko, baina,

re ikastola. Oraindik oraintsu "Pedro Migel Urruzuno" izeneko irakaskintza kooperatiba bat sortu da Elgoibarren eta berau izanen da aurrerantzean ikastolaren ardura bere gain hartuko duena. Kooperatiba hau beren haurrak ikastolan dituzten gurasoek osatzen dute. Irakaskintzako lege berriaren eskakizunak direlata ikastetxe berri baten behararen aurkitzen da ikastola. Gaur egun parrokiak eskeinitako gela eta han-hemenka zabaldutako gure haurrak. Aurrera begira, ordea, beharrek gogor herestutzen gaitu. Hamar-hamaika mila metro laukotu behar dira ikastetxe berria jasotzeko. Lekua aukeratua dugunez lurraren erosketa da oraingo gure arazorik larriena. Batz bestez zortzi miloi behar dugu eskuetan lurra erosteko bakarrik; ikastolaren presupostu osoa berriaz hemezortzi miloiarena litzateke.

na nola ari garen taxutzen. Kanpaina hau elgoibartar guziei zuzendua dago, guraso, adineko jende, gazte tabarrei. Lehen pauso bezala herriko zentsua aztertu genuen eskaria zuzendu behar zitzaizkien izenak jasotzeko. Birritan esan dugunez, zortzi miloi dira batu behar ditugunak. Diru hau, kopuru hau diru emalearen mailara egokitzeke emaitzen neurketa bat egin dugu. Hona hemen laburki adierazia.

Oharrak: Lehenik emaitza familiako edozein pertsonak emana bezala hartu behar dela uste dugu eta ez familiako buruarena bakarrik. Bigarren, ikastolako guraso guztiak joango dira etxetara erri hau eramatera; diru batzea herri ez da etxetxe-etxe egingo baizik eta ordainketa era bat aukeratu behar du diru emaleak; behingoa, bost hilabetetan edo kutxako kredituz. Hamabost egun barru joango gara etxetara lehen eramari.

PENSIONISTAK	Ikastolan Haurrak dituztenek		Ikastolan Haurrak ez dituztenek	
	Borondatea		Borondatea	
LANGILE SOILAK	3.000-tik	5.000 pta. raine	1.000-tik	5.000 pta. raine
ENPLEATUEK				
a) Zuzendari, Gerente, injeneru, lizentzatu, etab	15.000-tik	25.000	5.000-tik	25.000
b) Perito, Lantegi-buru, administratibio-buru, etab	7.000-tik	15.000	3.000-tik	15.000
c) Beste empletu oro	4.000-tik	10.000	2.000-tik	10.000
LAGINTZA LIBERALAK				
a) Goi-mailako titulodunak	15.000-tik	25.000	5.000-tik	25.000
b) Erdi-mailako teknikoak	7.000-tik	15.000	3.000-tik	15.000
c) Beste lagintza oro	4.000-tik	10.000	2.000-tik	10.000
DENDA, TABERNA ETA BESTE				
SALTEGI ORO	4.000-tik	20.000	3.000-tik	20.000

hauetan hartu duen indarra eta gorakada ikusteko. Honetan dakusagu ikastola gure herriaren behar bat izan dela eta gerora ere hala izanen dela. Ikastola Elgoibarren ez da goitiko eraskin bat izan, gure herriak gure herrian sortu duen ekintza jatorra baizik. Ikastolari gure geroaren euskarri erizten diogu elgoibartarrok. Egin ditugun hamaika urte hauetan pauso handi bat eman dugu gure herriari euskal irtenbide bat eman nahi honetan; 580 neska-mutil dira, gure seme-alaba, euskararen eta euskal kulturaren jabe egin direnak. Hau guztia, gure nahimenaren aitormen, gure etorkizun bilakatzen ari da.

Hau horrela izaki pauso berri bat eman behararen aurkitzen da gu-

Esan bezala, gure ikastola goitiko eraskin bat ez denez herriaren emaitza baino, berari egin diezaiogun laguntza ere ez da goitikoa; ikastolari behetik lagundu beharko diogu, sortu dugunok alegia. Beraz zortzi miloi horiek gure eskuaren zain daude. Guk, elgoibartarrok dugu hitza, baietza ala ezetza. Hamaika izerdi kostatu zaigun ikastola honek azken bultzada eskatzen digu. Diru bilketa honetan biltzen dira gure itxaropen eta posibilitateak. Bestalde gauza ageria da gaur ezean behin ere ez dugula ikastola berririk izango. Ezinaren mugak gainditu ditugunok itxaropenez begiratzen dugu hasi dugun kanpaina hau.

Ager dezadan gaingiroki kanpai-

orria jasotzera.

Hona hemen eman nahi dugun pausoaren berri zehatza. Gaur Elgoibarren egiten ari garen hau bihar beste herriaren batetan egingen da. Denok konturatu gara pauso honek duen garrantziaz, asko jokatzen baitugu. Borondatearen erreinuan, nahimenaren agindupean eskale bilakatu den herri bat da Elgoibar, ikastola bati habia eskeintzen geroaren aurrean euskaldun izanaz jokatu nahi duen herri bat.

Gure Ikastolaren aldeko ekintza honek diru bilketaz gain batu gaitzala elgoibartarrok geure herriari buruz hartu behar ditugun gainontzeko asmo eta ekintzetan.

ANTTON